

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta Ústav etnologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lenka Štrosová

Kostelní Radouň - Jihočeská vesnice: Tradiční a současné
rodinné a společenské rituály

Kostelní Radouň - South Bohemian Village: Traditional and
Contemporary Family and Community Rituals

Praha 2016

vedoucí práce: PhDr. Petr Janeček, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci v oboru „Etnologie“ vypracovala samostatně a v seznamu pramenů i literatury uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 10. srpna 2016

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Petru Janečkovi, Ph. D. , za ochotu, vstřícnost a čas, který mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat všem obyvatelům Kostelní Radouň, kteří byli ochotni nechat si nahlédnout do svých životů a díky jejichž vstřícnému přístupu mohla vzniknout tato práce.

OBSAH

1. Úvod.....	6
2. Metodologie.....	8
2.1. Dosavadní výzkum v dané oblasti a zhodnocení literatury.....	8
2. 2. Výzkumná strategie a techniky sběru dat.....	11
2. 3. Etika výzkumu.....	12
2. 4. Prostředí výzkumu a výběr vzorku.....	13
2. 5. Vyhodnocování a interpretace získaných dat.....	14
3. Vymezení pojmů.....	15
3. 1. Lokální společenství.....	17
4. Počátek a vývoj zájmu o tradiční lidovou kulturu ve zkoumané oblasti.....	19
5. Charakteristika zkoumané oblasti.....	21
5.1. Z historie obce.....	21
5. 2. Proměny obce a jejich vliv na výroční zvyky a obyčeje od 2. poloviny 20. století..	24
5. 3. Poválečné období a JZD.....	27
6. Soukromý zemědělec Oldřich Miláček.....	29
7. Bydlení a občanská vybavenost obce Kostelní Radouň.....	31
7. 1. Hostinec a společenský sál.....	31
7. 2. Škola.....	33
7. 3. Obchod.....	34
7. 4. Kostel sv. Víta.....	35
7. 5. Kronika obce.....	38
8. Spolky a organizace působící v Kostelní Radouni - spolková činnost.....	39
8. 1. Sbor dobrovolných hasičů.....	39
8. 2. Myslivecké sdružení Račí potok.....	40
8. 3. Český svaz žen.....	42

8. 4. Tělovýchovná jednota Velká Radouň.....	42
8. 5. Pro Radouň o. s.....	44
8. 6. Partnerství Radouň - Rüeggisberg.....	44
9. Lidové zvyky a obyčeje a společenské zábavy výročního obyčejového cyklu.....	46
9. 1. Masopust.....	47
9. 2. Velikonoce.....	51
9. 2. 1. Sbírka kraslic Jindřichohradeckého muzea.....	55
9. 3. Pálení čarodějnic - Filipojakubská noc.....	56
9. 4. Stavění máje.....	57
9. 5. Dožínky.....	59
9. 6. Pout' sv. Víta.....	60
9. 7. Památka všech věrných zemřelých - Dušičky.....	61
9. 8. Advent.....	62
9. 9. Nový rok - Silvestr.....	64
9. 10. Tři králové.....	65
10. Sportovní a společenské aktivity.....	66
10. 1. Radouňská olympiáda a další sportovní aktivity v obci.....	66
10. 2. Traktoriáda.....	68
10. 3. Společenské aktivity.....	69
11. Závěr.....	72
12. Bibliografie.....	74
13. Přílohy.....	79
13. 1. Seznam respondentů.....	79
13. 2. Mapa zkoumané oblasti.....	80
13. 3. Fotografická příloha.....	81
13. 3. 1. Seznam fotografií.....	81

1. Úvod

V životě obyvatel obce Kostelní Radouň hraje dodnes lidová tradice důležitou roli. Ve vsi tvoří dodržované výroční zvyky a obyčeje a s nimi spojené taneční zábavy hlavní náplň kulturního života a zábavy obyvatel obce. Tyto akce jsou zároveň příležitostí k setkání rodiny, příbuzných, sousedů a přátel. Pro všechny do současnosti provozované lidové obyčeje je charakteristická změna funkčních souvislostí. Ta byla způsobena vlivem nových ekonomických, společenských a kulturních podmínek. Jejich působením vymizely původní magické, obřadní a náboženské funkce a do popředí vystoupily aspekty komunikační, reprezentační a společensko-integrační. V posledních letech tradiční obyčeje začaly doplňovat nově vzniklé tradice a to kulturní, sportovní a zábavní kolektivní aktivity. V této práci, která vznikla na základě mého terénního výzkumu v dané lokalitě, se budu věnovat jak zvykům a obyčejům tradičním, tak i výše zmíněným novým společenským aktivitám. Pokusím se o interpretaci jejich významu a funkce pro současné obyvatele obce.

Mým cílem bylo studovat společenské dění v obci jako celek. Obyvatelé obce prokazují schopnost se sdružovat a dokonce i reprezentovat svou obec navenek. Za zmínku určitě stojí partnerství se švýcarskou obcí Rüeggisberg, na jehož základě vzniklo roku 1993 občanské sdružení, jehož cílem je mimo jiné organizování společenských a kulturních akcí. Společenský život v Kostelní Radouňi je značně vázán na obyčejové instituce (zábavy, zvyky, obyčeje, společenské akce.. atd.) které jsou zde opakované a některé bez přerušení i dlouhodobě udržované. Pozorujeme zde tendence k setkávání, zábavě a dalším volnočasovým aktivitám. Jako iniciátory a organizátory společenských akcí můžeme vysledovat stále stejné jedince, kteří se zasazují o aktivní život v obci. Dále jsou zde i organizace, které jsou samy organizátory, nebo se na organizaci akcí spolupodílí¹. Vedle tradičně dodržovaných obyčejů zde vnikají i nové, nápadité tradice. Tyto tradice, vzniklé v nedávném období nelze z předmětu mého výzkumu vyloučit. Podstatnou součástí kolektivní zábavy v obci jsou různé amatérské sportovní aktivity pořádané s několikaletou tradicí místní organizací TJ Velká Radouň a kterých se místní obyvatelé velmi aktivně účastní. Důležitými činiteli jsou zde členové mladé generace, u kterých může být jejich aktivita a iniciativa chápána jako forma generačního výrazu, touha po prosazení a sebereprezentaci.

¹ Např. Sbor dobrovolných hasičů nebo Český svaz žen.

Jednou z nejvýraznějších kulturních forem, která se v obci udržela téměř bez přerušení, je masopustní obchůzka. Té se každoročně účastní přibližně 30 masek. Setkáme se zde s maskami jak tradičními, jako jsou medvěd s medvěďákem nebo kobyly, tak i s maskami reflektujícími politickou situaci, nebo maskami inspirovanými postavami ze světové filmové tvorby. Dříve zde nechyběl tradiční model svatby, kdy ženich a nevěsta, oba představení mužskými aktéry, jeli v čele průvodu na voze taženém koňmi. V dnešní době je průvod někdy doplněn o žebříňák tažený koňmi, nebo oslem, který je “přizdoben” barevnými pentlemi.

Do Velikonoc se ve vsi žádné velké akce, ani zábavy nekonají. Na Velikonoce je dodržována místními chlapci velikonoční obchůzka s tradiční koledou a pomlázkou.

30. dubna je v Radouňi organizováno pálení čarodějnic a následné opékání buřtů. Tuto akci mají na starost dobrovolní hasiči. Následuje stavění máje, které má v obci dlouholetou tradici. Nechybí ani hlídání májky a s ní související výpravy do sousedních obcí, které mají za účel poškodit, porazit nebo dokonce ukrást místním jejich májku. Pokud k tomu dojde, je to pro mladé muže, kteří mají toto hlídání a ochranu vlastní máje na starost, velká potupa. Zde můžeme sledovat interakci mezi sousedními obcemi.

V závěru své práce bych chtěla dojít k naplnění počátečních předpokladů a zodpovězení stanovených výzkumných otázek. Skrze zachycení, popis a analýzu obyčejů a kolektivních aktivit rozpoznat sociální vztahy členů vesnického společenství, jejich potřebu trávit volný čas pospolu a roli lokálních spolků při organizaci společenských a tradičních akcí.

2. Metodologie

Výzkumným problémem mé práce bylo zmapovat a popsat současný stav a podobu výročních obyčejů a zvyků v jihočeské obci Kostelní Radouň, jejich reflexe a funkčnosti v současné době. Dále pak zaznamenat nově vzniklé tradice, identifikovat jejich organizátory a porozumět vlivu těchto tradic na kulturně-sociální život v obci. Pozornost jsem také zaměřila na několik spolků a organizací, které ve vsi působí a do značné míry přispívají k udržení a revitalizaci výročních obyčejů.

Výsledky mého výzkumu měly poskytnout odpovědi na následující otázky :

- Jaké výroční obyčeje a zvyky se v současnosti dodržují ve zvolené lokalitě (obec Kostelní Radouň) ?
- Jakou mají tyto obyčeje podobu a jaká je jejich funkce pro společenství ?
- Jaké spolky a organizace v obci působí a jaký má jejich činnost vliv na kulturně-společenský život obce ?
- Které kulturní a sportovní akce se začlenily do společenského dění obce ?
- Jaký je postoj obyvatel obce k dodržování těchto tradic a jaký pro ně mají tyto význam ?
- Jaké místo zaujímají všechny tyto svátky, tradice a akce v životě obce jako pospolitosti občanů ?

2. 1. Dosavadní výzkum v dané oblasti a zhodnocení literatury

Literatury na téma výročních obyčejů a lidových tradic není málo. Tato problematika se stala vděčným předmětem zkoumání etnografů, kteří přispívali do časopisu *Český lid*, stejně tak jako autorů pozdějších a současných. Několik těchto prací jsem tedy využila pro získání hlubšího přehledu o výroční obřadnosti.

Obsáhlým a uceleným zdrojem informací je práce Č. Zírta "*Veselé chvíle v životě lidu českého*" v původním vydání z roku 1909. Tato kniha je souborem tematicky uspořádaných národopisných studií, rozčleněných do osmi souborů. Nalézáme zde přehled výročních zvyků a obyčejů jak je autor zachytil na českém a slovenském území i se všemi místními specifiky. Dílo je obsáhlé a díky členění kapitol i dle regionu výskytu daných zvyků, je pro čtenáře snadné se v něm orientovat. Kapitoly jsou doplněny záznamy lidové

slovesnosti, písní, koled a říkadel, čímž získáváme podrobnější představu o podobě konaného obyčeje.

V publikaci J. Langhamerové *"Lidové zvyky"* z roku 2004 nalézáme ucelený přehled dochovaných výročních zvyků a obyčejů na českém území. Zvyky a obyčeje jsou zde seřazeny dle kalendářního roku a nalezneme zde i různé historické zajímavosti a souvislosti. Další prací autorky, kterou jsem použila pro získání informací k tématu výroční obřadnosti je *"Čtvero ročních dob v lidové tradici"* Kniha je rozčleněná na čtyři sekce dle ročních období a každá kapitola je doplněna barevnými fotografiemi. V díle autorka poskytuje základní informace, které usnadňují orientaci v problematice při následném studiu podrobnějších pramenů.

Velmi přínosnou prací je nově vydaná publikace E. Večerkové *"Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře"* z roku 2015. Autorka se zaměřuje na výroční obyčeje, jejich současnou i původní podobu a přináší pohled na jejich regionální rozrůznění. Autorka čerpá i z vlastních výzkumů obyčejové tradice, což poskytuje jejich detailní obraz. Publikace je doplněna řadou poutavých fotografií.

Dílo V. Frolcové *"Velikonoce v české lidové kultuře"* přináší kvalitně a velmi detailně zpracované téma Velikonoc na českém území. Autorka uspořádala obsah svého díla podle dní velikonočních svátků, od Květné neděle až po Velikonoční pondělí. Práce je založena nejen na předchozích výzkumech, ale i na autorčiných vlastních poznatcích. Text je doplněn řadou ilustrací.

Pro čerpání informací k tématu vánočních svátků jsem využila práci V. Frolce *"Vánoce v české kultuře"* z roku 1989. V práci nalezneme pět hlavních kapitol různých autorů, přičemž každá se vztahuje k jinému tématu spjatému s problematikou vánočních svátků. V. Frolec zde předkládá ucelenou podobu tradičních českých vánočních svátků se zaměřením na historický vývoj a rozlišením mezi světským a posvátným. V dalších kapitolách se jejich autoři věnují vánoční hudbě, výtvarnému umění, lidové slovesnoti a současné podobě slavení vánoc.

Při studiu pramenů k problematice výročních zvyků a obyčejů v jindřichohradeckém regionu nalezneme poměrně značné množství publikací ze druhé poloviny 20. století. Například *Jihočeská vlastivěda* z roku 1989 obsahuje řadu studií týkajících se změn ve společnosti, které ovlivnily život obyvatel v jihočeském kraji a měly tak dopad i na stav

výročních zvyků a obyčejů. Tyto studie jsou bohatým zdrojem informací o stavu a fungování společnosti a pohledu badatelů na ni, avšak je nutné přistupovat k nim s vědomím politické situace, ve které tyto studie vznikly. Velmi dobrým zdrojem informací o historii a původním stavu výročních zvyků a obyčejů v jindřichohradeckém regionu je práce J. Muka *"Národopisná tradice Jindřichohradecka"* z roku 1940. Autor zde popisuje konání a průběh jednotlivých obřadů v konkrétních obcích, jejich místní specifika a text doplňuje úryvky z lidových písní, koled a říkadel. Tato práce obsahuje také výběr pranostik vážících se k jednotlivým obcím, což dodává autenticitu představě o lidové pověrečnosti. Články téhož autora, kterými pravidelně přispíval do týdeníku *Ohlas od Nežárky*² jsou dokladem zájmu společnosti o tradiční lidovou kulturu a dobrým pramenem ke studiu výroční obřadnosti.

Přínosným pramenem pro zkoumání původní podoby lidových zvyků a obyčejů v regionu je práce V. Charvata *"Z Českého jihu- Sbirka jihočeského podání lidového"* z roku 1898. Autor zde popisuje děj a průběh jednotlivých obyčejů. Text je hojně doplněn o záznamy lidových písní, koled a pověr.

Dobrym přínosem pro mou práci byly i sborníky prací pracovníků Jihočeského muzea a Sborník vlastivědných prací muzea v Českých Budějovicích.

Problematice výroční obřadnosti a dochované lidové tradice se věnuje také etnografka Jindřichohradeckého muzea Mgr. Alexandra Zvonařová.

Ta v letech 1997 - 2002 mapovala pomocí dotazníkového šetření výskyt a podobu dochovaných zvyků v obcích Jindřichohradecka. Výstupem byly příspěvky dokumentující tradiční zvykoslovné a rodinné obřady. Mezi tyto patří především velikonoční, vánoční a masopustní obřady a rodinné tradice a rituály jako svatba, pohřeb a křtiny. Jedná se o studie, ve kterých autorka popisuje průběh jednotlivých obyčejů a přidává svou osobní zkušenost z vlastní účasti. Získáváme tak představu o moderní podobě zvyků. Práce jsou

² "Ohlas od Nežárky vycházel od roku 1871 do roku 1942, jednalo se o týdeník s pravidelnou periodicitou. Jednotlivá čísla vycházela většinou v pátek nebo v sobotu dopoledne. Celý název tiskoviny zněl: *Ohlas od Nežárky. Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné a společenské*. Od roku 1899 vycházel bez podtitulu, pouze jako *Ohlas od Nežárky* a poslední dvě léta nesl podtitul *List Národního souručenství*. " cit. Malach Roman, Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis, Magisterská diplomová práce, ÚEE FF MU, Ústav evropské etnologie, Filozofická fakulta, 2010, str. 12.

však pouze povrchní, nalézáme v nich jen popis obřadů. Autorka nesleduje vývoj zvyků a proměnu jejich funkcí.³

Inspirativní prací pro studium společenského a kulturního života obce na českém venkově pro mne byla monografie Bohuslava Šalandy *"Česká vesnice ŠIROKÝ DŮL"* publikovaná v roce 2008. Autor se zde zaměřuje na výzkum současnosti, zaměřuje se na místní politickou kulturu, sportovní a kolektivní aktivity, ale nevynechává ani historický vývoj. Tradiční lidové kultuře je zde vyhraněn jen okrajový prostor. Práce je orientována spíše na mikrohistorii a mikrosociologii a společenský život je chápán jako širší celek, do kterého spadají kromě tradičních festivit také sportovní, kulturní, zábavné a další kolektivní aktivity. Autor používá výpovědi respondentů a věnuje prostor výrazným osobnostem lokality, které nějakým způsobem v kolektivu vynikají. Dále autor dobře charakterizuje hlavní organizátory kulturního života a zachycuje jejich motivace pro aktivitu při konání jak tradičních, tak při vymyšlení a ustalování nových tradic.

2. 2. Výzkumná strategie a techniky sběru dat

Vzhledem k záměru mé práce jsem jako výzkumnou strategii zvolila kvalitativní výzkum, který se mi pro získání dat a informací zdál jako nejvhodnější, jelikož "umožňuje provádět nenumerologické šetření a interpretaci sociální reality s cílem odhalovat význam získaných informací."⁴ Největší výhodou kvalitativního přístupu pro mou práci je získání hloubkového popisu zkoumaných jevů. Dále zohledňuje působení kontextu, lokální situaci a podmínky, ve kterých výzkum probíhá. Kvalitativní výzkum poskytuje podrobné informace k původu a podobě zkoumaného fenoménu.⁵ Můj výzkum založený především na sérii polostrukturovaných a narativních rozhovorů a zúčastněném pozorování, nemá přinést reprezentativní výsledek. Hlubší porozumění sociálním fenoménům je spolu s

³ Zvonařová Alexandra, *Dochované lidové zvyky na Jindřichohradecku*, Jindřichohradecký vlastivědný sborník, Okresní muzeum v Jidřichově Hradci, Jindřichův Hradec, 2001.

⁴ Disman, Miroslav, *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*, 3. vydání, Praha, Karolinum, 2008, str. 285.

⁵ Hendl, Jan, *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*, 3. vydání, Praha, Portál, 2008, str.51.

výzkumem v přirozeném prostředí hlavní předností kvalitativního přístupu. Avšak takový typ výzkumu je již ze své definice subjektivní a spekulativní, což je jeho limitou.

Při svém výzkumu jsem vycházela ze studia odborné literatury, rozhovorů s vybranými obyvateli obce a zúčastněného pozorování. Během výzkumu jsem získaná data průběžně analyzovala a tím získávala předběžné závěry. Zúčastněné pozorování probíhalo dle mých časových možností v průběhu celého roku 2015 a dále v roce 2016, avšak snažila jsem se své návštěvy obce plánovat v závislosti na konaných akcích a kulturních událostech, kterých jsem se mohla účastnit. Délka každého pobytu v obci se pohybovala v rozmezí jednoho až čtyř dní. Těchto několikadenních pobytů v průběhu výzkumu ve výše uvedeném období proběhlo celkem deset. Avšak mohla jsem čerpat i z předchozích pobytů v obci, které nebyly zamýšleny a realizovány jako výzkumné. Toto pozorování mi přineslo data, která poskytují pohled na celkové dění ve vybrané obci. Pro rozhovory jsem používala techniku polostrukturovaných rozhovorů. Těchto rozhovorů jsem vedla celkem dvanáct s vybranými informátory, jejichž seznam se nachází v příloze této práce. Polostrukturovaný rozhovor jsem zvolila z toho důvodu, že mi umožňoval předem si připravit osnovu a širší otázky, které měly zamezit přílišnému odchýlení respondentů od výzkumných otázek. Zároveň tento typ rozhovoru poskytuje dostatek prostoru pro vlastní vyjádření respondentů.⁶ Některé rozhovory měly formu narativní, díky které jsem získala nespočet doplňujících informací a pochopení některých souvislostí v širším kontextu. Největší výhodou těchto typů vedení rozhovoru je bezesporu prostor pro improvizaci, možnost rozboru tématu do větší hloubky, vysoká validita a také velmi nízká pravděpodobnost nepochopení otázky. Jako nevýhodu tohoto typu výzkumu bych uvedla jeho časovou náročnost. Dále jsem mnohokrát využila příležitosti k neplánovaným rozhovorům během konání společenských událostí, kterých jsem se účastnila a které mi přinesly množství doplňujících a zajímavých informací.

2.3. Etika výzkumu

Jak již bylo výše uvedeno, sběr dat probíhal během několika, několikadenních návštěv obce v průběhu roku 2015 a částečně během roku 2016 v obci Kostelní Radouň. Obec není v mé práci anonymizována a je tedy použit její skutečný název, stejně jako pojmenování

⁶ Janeček Petr, Etnografický výzkum, In Úvod do etnografického výzkumu, Doušek Roman a kol. , Masarykova univerzita, Brno, 2014, str. 85.

míst a lokalit zmíněných v práci. Obyvatelé obce byli detailně seznámeni s cílem, postupem a účelem celého výzkumu a souhlasili s uveřejněním všech podaných informací. Výzkum byl prováděn transparentně a s co největším ohledem na práva a důstojnost informátorů.⁷ Před každým rozhovorem byli informátoři poučeni o účelu a důvodu rozhovoru a bylo jim sděleno, že tento je dobrovolný a mohou kdykoli odstoupit či neodpovídat na otázky, které by jim nebyly příjemné, či by se jim z jakéhokoli důvodu chtěli vyhnout.⁸ Rozhovory probíhaly v domácnostech informátorů. Při rozhovorech jsem nepoužila žádné nahrávací prostředky a to z důvodu větší uvolněnosti a otevřenosti respondentů. Během rozhovorů jsem si však dělala písemné poznámky, které jsem bezprostředně po skončení rozhovoru doplnila dalšími informacemi, které mi byly během rozhovoru poskytnuty a tyto poznámky utřídila. Všem účastníkům jsem předem vysvětlila smysl a účel mé práce. Považuji za nutné zamyslet se na tím, jaký mohou mít uveřejněná data dopad na soukromí zúčastněných respondentů. Vzhledem k tématu mé práce a typu otázek se však nesetkávám s nikterak problematickým okruhem diskutovaných témat, který by mohl mé respondenty jakkoli diskreditovat. I přes to používám v textu své práce, až na výjimky, pouze citace s odkazem na seznam informátorů, kde jsou respondeti označeni číslem a je zde uveden pouze jejich věk a pohlaví.

2. 4. Prostředí výzkumu a výběr vzorku

Výzkum probíhal v jihočeské obci Kostelní Radouň, která čítá 300 obyvatel⁹. Tuto lokalitu jsem zvolila z důvodu značné aktivity jejích obyvatel při pořádání společenských a sportovních akcí, angažovanosti při dodržování a konání některých výročních obyčejů a výrazné sociální sounáležitosti. K vybrané lokalitě mám také osobní vztah, jelikož moje rodina zde vlastní, již po tři generace stavení, používané k rekreačním účelům. S některými informátory jsem se tedy znala osobně již před zahájením mého výzkumu, což považuji za

⁷ Janeček Petr, Etnografický výzkum, In Úvod do etnografického výzkumu, Doušek Roman a kol., Masarykova univerzita, Brno, 2014, str. 38.

⁸ Nosková Jana, Janeček Petr, Etický kodex České národopisné společnosti, Česká národopisná společnost, Praha, 2014, str. 4.

⁹ <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr> [20. 5. 2016] počet obyvatel k 31.12. 2015.

přínosné, jelikož tito informátoři byli při rozhovorech otevřenější a přístupní ke komunikaci a spolupráci. Dále mi někteří z nich umožnili a zprostředkovali navázání kontaktu s dalšími obyvateli obce, kterým mě představili a objasnili účel mého výzkumu.

Při výběru vzorku informátorů bylo vzhledem k mému výzkumnému záměru nutno zvolit informátory různých věkových kategorií. Mezi mé respondenty tedy patří jak skupina mladé generace, skupina osob v produktivním věku a skupina obyvatel ve věku důchodovém. Dále jsem mezi respondenty vybrala několik členů místních organizací. Dalším mým kritériem bylo, aby vybrané osoby pocházely z dané obce a žily zde bez delšího přerušení, abych mohla získat nezkrácený popis událostí. Pro snazší přístup k informátorům jsem využila osoby tzv. dveřníka, která má kontakty v obci a díky němuž jsem byla představena dalším informátorům. Dále jsem využila metody "sněhové koule", kdy mě nově získaní informátoři, po získání důvěry a objasnění cíle mého výzkumu, odkázali na další respondenty. S ohledem na velikost vybrané obce a počet jejich obyvatel jsem si předběžně zvolila počet respondentů na deset osob, se kterými jsem měla v plánu uskutečnit rozhovory. To se mi také během výzkumu podařilo. Avšak počet informátorů se během výzkumu změnil, jelikož během kvalitativního výzkumu dochází k souběžnému vytváření vzorku, sběru dat a jejich analýze, čímž vzniká potřeba původní velikost vzorku upravit. Celkem jsem tedy během mého výzkumu získala při strukturovaných a narativních rozhovorech šestnáct informátorů. Velké množství informací jsem také měla možnost získat při neformálních rozhovorech s obyvateli obce během konání společenských akcí.

2. 5. Vyhodnocování a interpretace získaných dat

Analýza dat by měla procházet celým výzkumným projektem od počátku samotného výzkumu. Během rozhovorů jsem pořizovala poznámky, jež jsem posléze analyzovala. Tento postup mi zajistil neopomenutí žádné z předem stanovených výzkumných otázek. Abych získala ve zjištěných datech spojitosti a jistou pravidelnost, použila jsem kategorizaci získaných informací. Díky formě polostrukturovaných rozhovorů jsem měla usnaděnou orientaci pro klasifikaci získaných dat. Na základě analýzy těchto dat jsem vyvodila závěry, které jsou obsaženy v této práci.

3. Vymezení pojmů

V celé práci, dokonce už i v jejím názvu samotném se opakovaně setkáváme s několika termíny, které bych ráda vymezila a ujasnila.

Termíny zvyk a obyčej bývaly v minulosti často používány jako synonymum a u některých autorů se s tímto jevem setkáváme dodnes. Rozdíl mezi obyčejem a zvykem v české etnologii vymazil již Václav Frolec. Definici pro obyčej ve své práci uvádí J. Krupková "Obyčeje jsou zpravidla globální formy kolektivně tradovaných, uvědomovaných a ustálených způsobů opakovaného jednání lidí při určitých příležitostech, způsobů jejich opakovaného chování v určitých životních situacích, s dominantní funkcí prosperitní nebo ochrannou a s cílem zajistit nejzákladnější podmínky a univerzální existenční předpoklady pro úspěšný život člověka, a to prostředky založenými obvykle na principech magického myšlení."¹⁰ zatímco zvyky jsou definovány jako "skupinové formy kolektivně tradovaných, uvědomovaných a ustálených způsobů opakovaného jednání členů dané skupiny při určitých příležitostech, způsobů jejich opakovaného chování v určitých životních situacích s dominantními funkcemi skupinově integrační a diferenciací, identifikační, právě organizační a zábavní."¹¹

Ve své práci se přikláním k používání termínu obyčej především v souvislosti s Vánočními a Velikonočními svátky a to hlavně při popisu jejich starší, původní podoby. Sami respondenti mých rozhovorů výrazně častěji používali termín zvyk.

Pojem tradice můžeme bezesporu zařadit mezi základní kategoriální pojmy v etnografii i folkloristice. Václav Frolec vysvětluje tradici jako vědomé předávání skupinových znaků a to i v kratším časovém rozmezí. Dále uvádí, že předpokladem životnosti tradice je její schopnost přizpůsobovat se a měnit podle nové skutečnosti, čímž se jednotlivé jevy tradice buď aktualizují, nebo zanikají.¹² Antropologický slovník poskytuje pro tradici hned dva

¹⁰ Krupková, Jaroslava. Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1991, str. 45 - 47

¹¹ tamtéž, str. 45 - 47

¹² Frolec Václav, Čas života a obyčejová tradice. In Václav Frolec (Ed.), Čas života: rodinné a společenské svátky v životě člověka, 1. vydání, Blok, Brno, 1985, str. 18-28

významy. A to první, že tradicí můžeme chápat "jakékoli zprávy o historických faktech, speciálně určené pro uchování a předání znalostí o těchto faktech – kroniky, memoáry, vyprávění atd. Tyto zprávy hovoří o faktech, popisují je, ale samy tyto fakty bezprostředně v jejich hmotnosti nefixují a nepřenášejí do současnosti. Fakta jsou předávána prostřednictvím vědomí. V tomto významu se podání staví do protikladu vůči pozůstatkům a je synonymem (historické) tradice." a druhý, že tradicí je chápán "řetězec ústního předávání informace o historické minulosti od nejstarších dob k mladším – v ságách, eposech, epických útvarech, písních atd. V tomto významu se podání považuje za protiklad (historické) tradice jako ústní podání – písemné, literární." ¹³

Podle Jaroslavy Krupkové je tradice "hodnotovým systémem, který se uskutečňuje v průběhu procesu mezigeneračního přenosu kulturní informace a určuje a reguluje uvědomělý vztah soudobé generace k minulosti." A ve své práci ji definuje takto „Tradice je specifická vlastnost, kterou jevy, věci, prostředky, struktury, normy, způsoby, názory, koncepce, teorie, představy i předsudky tvořící subsystém kulturního dědictví každého soudobého systému kultury nabývají tím, že jsou ve vědomí soudobé generace hodnoceny a uchovávány jako jevy, které už existovaly v minulosti buď vlastní společenské skupiny, nebo společnosti vůbec a které jako takové tvoří z hlediska obecné teorie kultury v subsystému kulturního dědictví kategorie tradice." ¹⁴

„Instituce svátků přerušuje jednotvárný a všední průběh sezón, skrze spolčování zvyšuje společenskou solidaritu a oslavuje důležité společenské, ekonomické a politické aspekty života.“ ¹⁵ Svátky v různých podobách jsou nedílnou součástí snad všech lidských společností. Svátek je protikladem všední rutiny a přináší přerušení každodennosti. " Všední je jistě to, co se dělá každý den znovu a více méně stejně. Každý den se člověk musí starat o své potřeby, obstarávat své živobytí, své zájmy a zápasit s nouzí, která na něj

¹³ Malina Jaroslav, Antropologický slovník aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk: s přihlédnutím k dějinám literatury a umění, Akademické nakladatelství CERM, Brno 2009, Dostupné z -<<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/index.html>> [15. 5. 2016]

¹⁴ Krupková, Jaroslava. Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1991, str. 45 - 47

¹⁵ Murphy Robert, Úvod do kulturní a sociální antropologie. 1. vydání, Slon, Praha 1999, str. 191

vždycky doléhá."¹⁶ Podle příležitostí konání můžeme rozlišovat různé druhy svátků, svázky církevní, přírodní, rodinné... Pro tradiční společnosti byl sváteční čas hlavně časem společným. Společné slavnosti vyžadovaly od členů společnosti povinnou účast. A i pro samotné účastníky bylo toto společné držení svátků důležité, protože právě to potvrzovalo prosperitu a sílu společnosti. Sokol ve své práci zdůrazňuje rozdíl v pojetí svátků v tradičním pojetí a v pojetí moderním, které v naší převážně ateistické společnosti v současné době převládá. " Pro lidi, kteří byli zvyklí hladovět, znamenal svátek dobře se najíst. Pro ty, kteří měli jídla dost, mohl znamenat, že si ho jednou odeprou a budou se postit. Naše společnosti ovšem nejsou v tomto ohledu příliš vynalézavé, takže se snažíme slavít přejídáním – aby byla alespoň nějaká změna." ¹⁷

3. 1. Lokální společenství

Pod tímto termínem chápu obec Kostelní Radouň, jako společenskou jednotku, jejíž obyvatelé se vyznačují soudržostí, jsou si vědomi odlišností vůči okolí, avšak při tom, zůstávají otevřeni vnějším společenským vlivům. V tomto společenství se také odehrávají slavnosti, tradiční zábavy, zvyky, sportovní a kulturní akce. Vymezením pojmu lokální společenství se poměrně detailně zabývá ve své diplomové práci Miloslav Zášková. Zášková přináší definici lokálního společenství sestavenou na základě svého bádání takto :
" Lokální společenství: Lidé tvořící lokální společenství se vzájemně znají alespoň ve většině případů. Ve vzájemných interakcích a komunikačních situacích vystupují jako celá osobnost. Obvykle každý, kdo přísluší k lokálnímu společenství, má několik statusů a hraje více než jednu roli. Prolínání rolí lze jen těžko utajit, neboť anonymita v lokálním společenství je dosti narušována (její rysy vyloučit ovšem nelze). Lidé v lokálním společenství si jsou vědomi jistých společných znaků, kterým se stává kupříkladu příslušnost k lokalitě. Lokální společenství se vyhraňuje vůči okolí, okolním vesnicím, městu apod., ale toto vyhranění může nabývat i jiných forem (třeba zamítavý postoj k nějaké změně). Ovšem zůstává otevřeno podnětům, které přicházejí zvenčí, nebrání (respektive nemůže zabránit) sociální mobilitě.

Lokální společenství není abstraktní, jsou to živí a jednající lidé, vztahy mezi nimi a

¹⁶ Sokol Jan, Člověk a náboženství, 1. vydání, Portál, Praha, 2003, str. 39.

¹⁷ Tamtéž, str. 38

kolektivní akce, při kterých se tyto vztahy rozvíjí. Lokální společenství nelze považovat za jednotlivé sociální seskupení, naopak je velice různorodé a pestré. Zahrnuje různé sociální skupiny, zájmové skupiny, profese apod. Zájmy mohou přerůst ve spory. Členové jednotlivých skupin stojí v opozici. To vše v sobě nese lokální společenství. Lokální společenství neodpovídá celku, nemusí vždy obsáhnout všechny obyvatele příslušné obce. Jednotlivec nemusí vždy figurovat v sociálních situacích tak, jak to odpovídá charakteristice lokálního společenství." ¹⁸

Tato definice v sobě, dle mého názoru, shrnuje všechny aspekty potřebné k porozumění termínu a vycházím z ní pro jeho použití v mé práci.

¹⁸ Zášková Miloslav, Lidové tradice a zvyky jako zrcadlo sociálních vztahů. Srovnání tří lokálních společenství ve východních Čechách: Velký Vřešňov – Dubenec – Hustířany, Praha, 2010, Diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav etnologie, str. 38.

4. Počátek a vývoj zájmu o tradiční lidovou kulturu ve zkoumané oblasti

Počátek 19. století se nesl ve znamení národního uvědomění a probuzení českého živlu. Pro tuto dobu byl typický zájem o tradiční kulturu. První významnou událostí, která zásadně ovlivnila vývoj národopisného dění v jindřichohradeckém regionu byla činnost Františka Lega¹⁹. Ten roku 1887 uspořádal v zámecké rotundě „*Výstavu národního vyšívání a kroje z jihovýchodních Čech*“²⁰. Tato výstava velmi ovlivnila pohled obyvatelstva regionu na tradiční lidovou kulturu a podnítila zájem jihočeských badatelů o dokumentaci jak hmotné kultury, tak lidové slovesnosti.

Následná událost, která značně ovlivnila pokračující zájem o lidovou kulturu v regionu i na celém území státu byla Jubilejní zemská výstava, pořádaná roku 1891 v Praze. Zde František Lego prezentoval „Českou chalupu“, vybavenou nábytkem, předměty denní potřeby a instalovanými kroji z jihočeské oblasti. Tato instalace vzbudila obrovský ohlas a její ztvárnění bylo jedním z podnětů k naplánování Národopisné výstavy československé, která se měla konat roku 1893.²¹ Výstava byla kvůli nepříznivým okolnostem přesunuta až na rok 1895.

Zvýšený zájem o tradiční lidovou kulturu podnítil pořádání tzv. krajinských výstavek jak v Čechách, tak na Moravě v letech 1892 – 1894. Jindřichův Hradec nezůstal pozadu a roku 1894 zde byla uspořádána Jindřichohradecká národopisná výstava. Avšak výstava nespĺnila očekávání organizátorů.

„ Nelze zamlčeti, že výstavka naše vůči velkému svému významu i svému výtečnému uspořádání netěšila se návštěvě, jakéž zasluhovala a jakéž právem bylo očekáváno. Výtka tato spadá bohužel zejména na účet zdejšího obecnstva - zejména některých vrstev

¹⁹ Lego František (14. 8. 1847 – 18. 9. 1911), národopisný pracovník, zakladatel a vedoucí Jindřichohradeckého muzea.

²⁰ Malach Roman, Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis, Magisterská diplomová práce, ÚEE FF MU, Ústav evropské etnologie, Filozofická fakulta, 2010, str. 40.

²¹ Zíbrt Čeněk, Národopisná společnost a národopisná výstava česko- slovanská v Praze, Český lid 1, 1891, str. 104 - 106.

národní naší společnosti. Kdež více lásky a podpory k věci tak eminentně národní zajisté vlasteneckou bylo povinností.“²²

Začátkem 20. století se setkáváme s poklesem zájmu o tradiční lidovou kulturu v regionu. Jedním z činitelů, který udržoval zájem o zachování a sběr lidové kultury bylo Jindřichohradecké muzeum. Roku 1927 se jednatelem jindřichohradeckého muzea stává Jan Muk²³, který se zde během svého působení, zasloužil o značné zvýšení zájmu o historii a kulturu regionu. Avšak slibně se rozvíjející aktivity usilující o obnovu tohoto zájmu byly značně narušeny obdobím nacistické okupace a obdobím druhé světové války. To zasáhlo nejen do osudů většiny vlastivědných pracovníků muzea, ale bylo zastaveno i vydávání týdeníku Ohlas od Nežárky, který měl značný přínos pro národopis, zejména díky příspěvkům Františka Lega, Jana Muka a dalších.

Po skončení války navázala většina osobností na svou dřívější činnost. V první řadě je nutné jmenovat Jana Muka, který velmi aktivně přispíval do několika regionálních deníků.²⁴

V polovině 90. let 20. století se odborné oddělení Okresního muzea v Jindřichově Hradci rozhodlo dokumentovat prostřednictvím výzkumů dochované lidové zvyky v regionu. První fáze dokumentace probíhala formou dotazníků, zaslaných do 82 obcí jindřichohradeckého regionu. Tak se podařilo částečně zmapovat ty projevy lidové kultury, které se v regionu udržely. Druhou fází bylo vyhodnocení dotazníků.

V dnešní době se Okresní muzeum věnuje publikační činnosti, doplněné sezónními tématickými výstavami.²⁵

²² Ohlas od Nežárky, Výstavka Národopisná v J. Hradci, 1894/ 24, č. 33, str. 267- 269.

²³ Jan Muk – (6. leden 1901 – 20. května 1980) autor vlastivědných a historických prací, ředitel muzea Jindřichova Hradce - nejdříve jako jednatel, později jako ředitel.

²⁴ Běhalová Štěpánka, Furbach František, Vlastivědná a historická literatura o Jindřichově Hradci, Acta Historica Novodomensia III. , Muzeum Jindřichohradecka, 2004, str. 15.

²⁵ <http://www.mjh.cz> [19. 5. 2016].

5. Charakteristika zkoumané oblasti

"Je málo míst v české krajině, které jsou tak hezké, jako vesnice okolo Hradce. Kdo jednou přijde z Hradce po značených cestách na Bergstein (Čertův Kámen), za jasného dne uvidí jedinečné panoráma s pohledem na 72 malých a velkých rybníků a 50 vesnic..."²⁶

Obec Kostelní Radouň se nachází v severní části okresu Jindřichův Hradec, 9 km jižně od města Jindřichův Hradec. Celková výměra je 652 ha a počet obyvatel činí 300²⁷. V délce přibližně tří kilometrů obcí protéká Račí potok. Do katastru obce dále spadá 17 rybníků, z nichž největší má výměru 11,5 ha. Sousedními obcemi jsou Dolní Radouň, Horní Radouň a Okrouhlá Radouň. Ve zkoumané obci nežijí Romové, ani žádné jiné etnické menšiny. Vesnice inklinuje k blízkému městu Jindřichův Hradec, jelikož jsou zde vytvořeny pracovní příležitosti pro obyvatele přilehlých obcí, dále je zde možnost nákupů ve větších obchodních domech, zdravotnická zařízení, školy a školky.

V obci se kromě 130 obytných stavení nachází kostel, obecní úřad, veřejná knihovna, restaurační zařízení se společenským sálem, který je hojně využíván pro konání kulturně-společenských akcí, obchod se smíšeným zbožím a sportovní a dětské hřiště.

5. 1. Z historie obce

Pro psaní této kapitoly jsem vycházela především z dostupných písemných pramenů a částečně také z ústního podání obyvatel obce. Kromě obecní kroniky, jejíž část je zpřístupněna v elektronické podobě²⁸, to byla publikace vydaná roku 1996 k výročí první zmínky o existenci obce Kostelní Radouň a dále pak publikace sepsaná L. Holickým, místním rodákem, věnovaná historii kostela sv. Víta a přilehlým objektům fary a místní školy.²⁹

²⁶ Hanslovký Richard, Dörfer an der südböhmischen Sprachgrenze - Zum Beispiel Wenkerschlag, vydáno vlastním nákladem autora, Ulm, 2001, výpisky - překlad M. Danihelová.

²⁷ <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr> [20. 5. 2016] počet obyvatel k 31.12. 2015.

²⁸ Kronika byla nasecanována a je k nahlédnutí na webových stránkách obce Kostelní Radouň - http://oukr.rajce.idnes.cz/Kronika_obce_1976_-_2014/# [20. 5. 2016].

²⁹ Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouni - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouni, 2006.

*"Radouň Kostelní, ves již roku 1354 farní u Jindřichova Hradce, jež patřovala k panství Hradeckému, ale roku 1357 byla v držení Viléma Chrta ze Rtína a roku 1457 snad Mikuláše ze Štítného."*³⁰

Historie Kostelní Radouně souvisí s kolonizací kraje ve 13. a 14. století. První zmínky se datují do devadesátých let 13. století, konkrétně roku 1296. Neví se, který grunt byl tím prvním, který započal s osidlováním obce. Je však možné, že jeho majitel se jmenoval Radún, jelikož dle největšího gruntu dostávaly obce svá jména. Jisté však je, že listina datovaná k roku 1296 vesnici latinsky nazývá Raduna magna. Rozdělení půdy a rozestavení statků ve vsi se prakticky neliší od původního rozčlenění. Podle staré katastrální mapy z roku 1828 můžeme dohledat rozložení původních mezí. Dělení statků nebývalo příliš složité. Staré meze dělily území obce na více méně stejné díly. Dá se říci, že původní rozdělení poskytl obyvatelům, až na několik výjimek, stejné základní podmínky k živobytí. Původní meze, ústící do selských stavení, nám dobře ukazují na místo původního umístění. U statků, kde si můžeme být téměř jisti, že stojí na původních místech, pozorujeme jeden obvyklý základní typ půdorysu. Ten se skládá z dvou dlouhých, rovnoběžných budov, které stojí štítem k cestě. Jedna budova sloužila jako obytné stavení spojené s chlévy pro dobytek, druhou budovu tvořila kůlna a stodola. Tyto dvě jednoduché budovy tak tvoří dvě strany dvora, který byl z obou stran uzavřený vraty. Dle tohoto půdorysného schématu lze předpokládat, že toto rozvržení je velmi staré.

Původní počet gruntů v Radouni nelze přesně doložit, protože číslování domů se objevuje až ke konci 16. století, konkrétně kolem roku 1590. Informace o něm nalezneme ve staré gruntovní knize obce Kostelní Radouně. Zápisy v této knize sahají až do období před třicetiletou válkou. Kniha nám poskytuje zápisy o majitelích jednotlivých gruntů až do roku 1638. Navazující zápisy nalézáme v druhé gruntovní kronice až z konce 18. století. Dokud nebylo popisné číslování, nesl grunt většinou název po svém majiteli. Odtud můžeme doložit označování gruntů "po chalupě". I v dnešní době se místní obyvatelé orientují dle toho, jak se říká stavení, kde dotyční bydlí, a ne vždy je to příjmení současných majitelů. V gruntovní knize, která nám poskytuje informace o tom, jak Kostelní Radouň vypadala před více, jak 400 lety, bylo tehdy zaznamenáno 25 čísel obytných gruntů, nepočítaje faru a kostel a několik menších gruntů, které byly zařazeny mezi takzvané zahradníky a chalupníky.

³⁰ Sedláček August, Místopisný slovník historický království Českého, Nakladatelé Bursík a Kohout, Praha, 1908, str. 752.

V druhé polovině 18. století uvádí zápisy v kronice 42 čísel domů v obci. V tomto období byla ve vsi škola, fara, obecní kovárna a pastouška. Josefínský katastr zachycuje další etapu rozvoje růstu obce, kdy v roce 1784 bylo zaznamenáno 47 čísel a během následujících patnácti let se obec rozrostla o další nová stavení. Avšak noví obyvatelé, bezzemci, se museli spokojit s pronájmem panské půdy. V této době se dá pozorovat nemalý hlad po půdě a poměrně velký počet nových přistěhovalců dokládá značný sociální tlak a vlastně by se dalo mluvit až o přelidnění oblasti. Z toho důvodu byla založena nová ves nedaleko Kostelní Radouně, původně zvaná Padělky, která měla za úkol odlehčit přilehlým obcím.³¹ V devadesátých letech 18. století dostávají radouňští bezzemci možnost si své pachtý koupit. Jednalo se o malé výměry, od tří do pěti měr polí, luk a pastvin. V první polovině 19. století přibylo ve vsi pouze několik málo stavení. Pro většinu nových stavení poskytla místo obecní půda. Ta byla však brzy vyčerpána a až v druhé polovině století byla vypuštěním dvou obecních rybníků získána půda nová. Další nová stavení vznikala dělením již stávajících gruntů. To bylo značným zásahem do po staletí staletí netknutého jádra vesice. Vystupuje zde nová tendence hospodářského vývoje obce. Počíná se tak stírat velký rozdíl mezi starými grunty a novousedlíky, který bylo možné pozorovat koncem 18. století.³²

Období 1. světové války bylo, stejně jako jako v jiných částech naší země, charakterizováno především chudobou. Tato válka si vyžádala životy obětí i z Kostelní Radouně. Na podzim roku 1914 přicházejí do Radouně první polští uprchlíci. Byli ubytováni v místní farnosti, která tehdy poskytla přístřeší pro asi padesát osob. Odešli 13. 2. roku 1915. V září téhož roku bylo do Kostelní a sousední Okrouhlé Radouně dopraveno asi šedesát italských uprchlíků. Ti se dne 9. 2. 1919 vrátili zpět do vlasti. Důležitým mezníkem v životě obce v poválečném období byl rok 1920, kdy dle zákona, měli nájemníci farních pozemků právo koupit si tyto pozemky za předválečnou cenu. Obyvatelé obce toho využili a od fary bylo zakoupeno asi 7 ha půdy.

V polovině ledna roku 1939 byla ustanovena hranice mezi Kostelní a Německou Radouní. Tři majitelé domů z Německé Radouně zažádali o začlenění do obce kostelní

³¹ Janoušek Emanuel, Živá minulost na vsi - Úvahy nad starou gruntovní knihou obce Kostelní Radouně, Ohlas od Nežárky.

³² Kol. autorů, Publikace k 700. výročí první zmínky o existenci obce Raduna magna- Kostelní Radouň, Obecní úřad Kostelní Radouň, 1996, str. 12.

Radouň. Během 2. světové války došlo v obci k zabavení kronik, které byly navráceny až v roce 1947. Záznamy z tohoto období byly tedy zapisovány až zpětně.³³

5. 2. Proměny obce a jejich vliv na výroční zvyky a obyčeje od 2. poloviny 20. století

Největší změnu pro celý způsob života obyvatel na vesnicích představovala kolektivizace zemědělství. Kolektivizací zemědělství a rychle prováděnou industrializací se z vesnice ztratilo původní sociální rozvrstvení a s tím samozřejmě i související vztahy mezi podřízeným a nadřízeným. Jednotlivé skupiny, především se jedná o sedláky a bohatší vrstvy venkovského obyvatelstva, tvořili do značné míry i příbuzenskou skupinu. Ta vznikla ve snaze najít si životního partnera ze stejné sociální vrstvy. Se zánikem jednotlivých sociálních skupin také samozřejmě zanikly i obyčeje, které tyto vztahy posilovaly.

S kolektivizací zanikla i řada profesí, jako například koňští a obilní handlíři i další překupníci. Zmizely i městské trhy a jarmarky, které bývaly pro původní vesnici významným hospodářským činitelem. Výroční trhy byly do socializace významným prostředkem směny mezi venkovem a městem, střediskem nákupu spotřebního zboží a to nejen pro jednotlivce, nebo rodiny, ale i pro chod zemědělské usedlosti. Se zánikem těchto jevů včetně domácího hospodaření, nezbytnosti kooperace mezi jednotlivými hospodáři, nadřazenosti bohatších nad chudými a podobně, zanikla také řada obyčejů a slavností, které kodifikovaly vztah vesnické chudiny k sedlákovi, doprovázely přijímání do podružství, přijímání čeledína aj. Zanikla i řada jevů v rodinném životě jako například instituce výměnkářů a to zavedením důchodového zabezpečení, ale i úpravou vlastnických vztahů. Zaniká i institucionalizovaný výběr životních partnerů, který býval zprostředkováván dohazovači a to především z důvodu zániku sociálního aspektu tohoto výběru. Dále zanikají instituce předávání majetku při svatbách a mnoho dalších projevů spojených s denním životem vesnice.

Rozvojem kolektivního hospodaření, provázeného zánikem individuálního zemědělství, mizí i jistá komplexnost znalostí řízení hospodářství. Každý soukromý zemědělec byl do

³³ Kol. autorů, Publikace k 700. výročí první zmínky o existenci obce Raduna magna- Kostelní Radouň, Obecní úřad Kostelní Radouň, 1996, str. 15.

jisté míry sám sobě ekonomem, veterinářem, agronomem, meteorologem apod. Tato komplexnost ve své odbornosti přestala dostačovat a byla nahrazena specializací v zemědělských družstvech. To vedlo i k zániku věrských představ při chovu dobytka, zajišťování prosperity úrody apod.³⁴

Přestože v dnešní době je soukromé zemědělství opět rozšířeno, technologie, specializované stroje a také normy udávané veterinární a hygienickou správou a v neposlední řadě také normy stanovené Evropskou unií nenechávají žádný prostor pro návrat ke staré tradici. Se všeobecnou lékařskou a hygienickou péčí mizí i poslední zbytky magického a náboženského léčení, léčitelských praktik a obřadů vůbec.

Na druhou stranu se ve vesnickém společenství udržuje řada obyčejů a zvyklostí, které ovšem nabývají nového charakteru. Zvyšující se životní úroveň vyzdvihuje tradiční jevy, při kterých jedinec i skupina mohou prokázat svůj sociální vzestup. Na tomto místě můžeme jmenovat především svatby, doprovázené vybavením domácnosti.

Proměnou prošla i dělba práce v rodině. Zmizely techniky koňské či kravské orby a ručního obdělání půdy. Tyto práce dnes zastane díky moderní zemědělské technice jen minimální počet pracovníků. Podobně zanikla i péče o dobytek, spojená s výrobou mléčných produktů, jež v dnešní době procházejí přísnou odbornou kontrolou.

V životě obce mají své důležité místo obyčeje výročního cyklu, které jsou slaveny buď v kruhu rodinném (Vánoce, Velikonoce..), nebo za účasti příbuzných, ale při některých obyčejích se do příprav a konání zapojí celá obec (masopust, stavění máje...). Význam ztratily hlavně obyčeje, u kterých byla v minulosti přímá vazba na hospodářství a u nichž nevznikly předpoklady pro změnu jejich základních funkcí, jedná se například o jarní procesí do polí, modlení za zdar úrody, zvonění proti mrakům, dávání zbytků štědrovečerní večeře dobytku, zvyky související s pastvou atd. Tyto zvyky byly na ústupu již od konce 19. století v souvislosti s osvětovou činností, zlepšením agrotechniky a novými vědeckými poznatky. Avšak nejisté hospodářské a sociální poměry v období před kolektivizací zemědělství zapříčinily jejich udržení zejména u nižších sociálních vrstev vesnické společnosti. Po konci druhé světové války zanikají též kolední obchůzky, které se vlivem

³⁴ Robek Antonín, Vařeka Josef, Jihočeská vlastivěda, Jihočeské nakladatelství České Budějovice, 1987.

sociálních podmínek udržovaly do poloviny 20. století.

Nová sociální, politická i hospodářská situace měla též za následek slábnutí vlivu církve a náboženských tradic, do té doby pevně zakořeněných v životech vesnického obyvatelstva nejen na Jindřichohradecku, ale na celém území Čech. V prvních poválečných letech můžeme vysledovat postupný zánik církevních obřadů a slavností jako byly například velikonoční procesí, svátek Božího těla aj. Církev postupně přestala zasahovat do společenského života vesnic. Avšak hlavně u příslušníků staré generace si náboženství stále zachovává určitý vliv. Zároveň vzniká v této době nová skupina svátků, která se postupně dostává do povědomí občanů jako součást ročního cyklu slavností. Jmenujeme zde například oslavy 1. máje, Mezinárodní den žen, Mezinárodní den dětí, původem novodobá je také oslava konce roku – Silvestr.

Jako integrační činitel vesnické lokální společnosti se brzy po svém založení začínalo projevovat i JZD. Využívá prvky místní tradice, navazuje na ně a také vytváří zcela nové oslavy. Na společenský a kulturní život obce má vliv mnoho faktorů, jako je například vzdálenost obce od většího města, velikost obce, věková, sociální a profesní struktura obyvatelstva. Ve společenském a kulturním životě obce hraje také významnou úlohu existence kulturního domu, sokolovny, nebo hostince v obci. V těchto objektech jsou totiž pořádány různé společenské akce, jako jsou například taneční zábavy při různých příležitostech³⁵.

Nemalou úlohu v organizaci společenského a kulturního života hraje i existence různých místních spolků např. dobrovolní hasiči, klub žen, myslivecký spolek nebo tělovýchovná jednota.

V životech obyvatel Kostelní Radouň hraje dodnes důležitou roli lidová tradice. Stejně jako v mnoha jiných obcích tvoří tradiční taneční zábavy a provozované lidové zvyky a obyčeje hlavní pilíř vesnické společenské zábavy a aktivity. Jsou nejen příležitostmi k setkávání rodin, příbuzných a známých, ale jsou i důležitým činitelem při tvorbě a upevnování vztahů s obyvateli spřátelených obcí.

Zánik či obnova tradičních výročních obyčejů neprobíhá rovnoměrně a to jak místně, tak

³⁵ Například taneční zábava při příležitosti konce masopustu, při stavění máje atd.

časově. Zatímco některé již výše zmíněné jevy tradiční lidové kultury zanikly během několika poválečných let, jiné mizí pomaleji. V jejich šíření, zániku, či znovuoobnovení nacházíme rozdíly i mezi sousedními vesnicemi. Mnoho obyčejů získalo novou náplň a jiné funkční souvislosti a zařadily se tak do kulturního kalendáře dnešní vesnice. V současnosti se z tradičních obyčejů udržují masopustní obchůzky, velikonoční pomlázka, stavění májů, pálení filipojakubských ohňů, poutě, mikulášské obchůzky a tradiční vánoční zvyky. Pro všechny dodnes dochované a praktikované obyčeje je charakteristická změna funkčních souvislostí. Vlivem nových podmínek, jak ekonomických, tak společenských, vymizely původní magické a obřadní funkce a nahradily je aspekty zábavní, komunikační, estetické a reprezentační. Se změnou funkce obyčejů, přestala být pociťována závaznost její tradiční formy, a proto došlo ve většině případů k její proměně.

5. 3. Poválečné období a JZD

Stejně jako v celém tehdejší Československu se i v Kostelní Radouni období po roce 1945 vyznačovalo značnou snahou o budování nové společnosti. V květnu 1945 vzniká v obci národní výbor, jehož zvolení zástupci byli z komunistické a sociálně demokratické strany a živnostníci a zemědělci, kteří v obci působili. Začátkem roku 1948 veškerou moc přebírá KSČ, která v obci začíná důsledně prosazovat své zájmy.

"Hospoda byla zrušená, to jsem byla ještě v učení. V našem obchodě jsem taky prodávala. Krám mamince nechali soukromě, hospodu zavřeli. Bylo mi asi 18 let. Tady byla velká tendence, aby přibejvalo víc těch komunistů. Tak na maminku šli, aby se také přidala. Aby vstoupila do strany. Maminka ale říkala: Na co mi to bude, politice stejně nerozumím. Ona tam nechtěla vstoupit. A proto nám zavřeli pak hospodu, kvůli tomu. A začali vyhrožovat, že mě nenechají doučit. Maminka do strany nechtěla. Ne, že by ji neměla ráda, ale nic pro ní strana neznamenala. V altánku na zahradě, kde sme si hrávali jako děti, byla založená komunistická strana. Nevím rok. Tady byla první schůze na okrese Jindřichův Hradec a byl tady Zápotocký, Antonín Zápotocký. Ten na té schůzi přednášel. To ještě nebyl prezident...".³⁶

Jeden z charakteristických rysů té doby bylo zakládání družstev. Záhy po válce vzniklo

³⁶ Kadlec Tomáš, Ne zas tak dávno, aneb živnost U Kopřivů v odrazu doby, vyprávění Aleny Sedlákové (roz. Kopřivové) - záznam vyprávění pro vzpomínkovou mozaiku pro brožuru k výroční zprávě občanského sdružení Pro Radouň za rok 2007, str. 8.

v obci několik družstev různých typů, která se však záhy rozpadla. První družstvo bylo založeno roku 1949 a čítalo 21 členů. V následujících letech docházelo, díky zesílenému tlaku komunistické strany, k dalšímu rozšiřování družstev a připojování dalších soukromých zemědělců. V té době obhospodařovalo družstvo již 92 ha zemědělské půdy a ještě téžte roce byla postavena drůbežárna. Společným hospodářstvím byly kladeny zvýšené nároky na organizování práce a tak došlo k rekonstrukci větších hospodářských budov určených pro chov dobytka. Ten byl sváděn do společných stájí. Dále byly zakoupeny mechanizační prostředky pro zintenzivnění zemědělské produkce. V roce 1958 byla započata stavba kravína a k němu náležejících skladů a dalších hospodářských budov. V období sedmdesátých let dosahovalo družstvo velmi dobrých výsledků a tak, v souladu s tehdejšími řízením zemědělské činnosti, bylo sloučeno s JZD v Dolní Radouni. Společně družstva pracovala do roku 1975. Následně bylo JZD opět rozděleno a Kostelní Radouň byla přičleněna k hospodářskému družstvu Horní Radouň. V současnosti zajišťuje zemědělskou výrobu společnost Zevera a.s. sídlící v Horní Radouni. Společnost zaměstnává i několik obyvatel Kostelní Radouně.

6. Soukromý zemědělec Oldřich Miláček

Ráda bych se v této kapitole zmínila o hospodaření rodiny Miláčkovy v Kostelní Radouni. Tato rodina je v současné době jedinou v obci, která provozuje hospodářství na takové úrovni v takovém rozsahu, že je schopno uživit celou rodinu. Počátek hospodaření této rodiny v obci můžeme datovat o pět generací nazpět. Pan Miláček, pocházející z malé obce u Kardašovy Řečice, zakoupil v Radouni nejdříve menší chalupu³⁷, kterou ale za krátký čas prodal a zakoupil nové stavení a to hlavně kvůli jeho velikosti a rozloze polí, které k němu náležely, konkrétně to bylo 12 ha. Po svém otci hospodářství přebíral jeho syn František. Ten se stal jedním z hlavních sedláků ve vsi. Jeho hospodářství bylo na svou dobu značně pokrokové. Byl například prvním, kdo v Kostelní Radouni začal pěstovat pšenici. V té době také vlastnil dva tažné koně a jiný dobytek. Při kolektivizaci zemědělství došlo k zabrání veškerého majetku využitelného pro hospodaření. Jen chalupa nebyla rodině zabavena. V první polovině šedesátých let umírá pan František Miláček a z vojny se vrací jeho syn Oldřich. Ten, ač nejmladší z dětí přebírá hospodářství. Přes zákaz soukromé zemědělské činnosti se směla v té době chovat pouze některá hospodářská zvířata, na jejich počty byly přesně stanovené normy, pro vlastní potřebu. V rámci možností, které mu tehdejší doba poskytovala začal tedy O. Miláček hospodařit na rodinném statku. Pracoval také jako zootechnik pro místní JZD. Po revoluci v roce 1989 se Oldřich, v té době těsně před důchodem, rozhodl veškerý svůj podíl v družstvu získat v restitucích, což se mu podařilo, dříve, než se z JZD stala akciová společnost. Příležitosti pro navrácení majetku v restitucích tehdy využil pouze jeden další občan, pan M. Beran. Ten majetek získaný z družstva zpeněžil a využil pro podnikání v nezemědělském oboru. V restitucích získal pan Miláček zpět pole, několik kusů dobytka a ve zbylé hodnotě, která mu měla být proplacena, si z družstva vybral stavební materiál pro stavbu vlastních stájí a zemědělské stroje. Jediným porevolučním sedlákem v obci se tedy stal pan Oldřich Miláček, který ve svém podnikání zůstal osamocen oproti zemědělskému družstvu - dnešní Zevera a. s. Tato skutečnost pro něj i celou rodinu ale přinesla i řadu problémů. *"Vždycky je trochu těžší být něčím vyjímečnej, i být jediným sedlákem v obci, zejména při získávání potřebné zemědělské půdy, když 12 ha v tržní ekonomice pro uživení zdaleka nestačí..."*³⁸

Krátce po revoluci se ke svému otci přidal syn Oldřich s manželkou a společně začali

³⁷ V dnešní době chalupa rodiny Kratochvílový.

³⁸ Vyjádření člena rodiny - rozhovor 5. 6. 2016.

budovat životaschopnou farmu. Byly vybudovány stáje, nakoupily se potřebné zemědělské stroje a jiné vybavení. V průběhu let se farma stále rozrůstala a modernizovala. Zajímavostí je, že ještě nějaký čas po revoluci stačilo pro uživení celé rodiny 13 dojných krav, v porovnání s dneškem, kdy se jich na farmě dojí 30. To stačí na zachování relativně stejné životní úrovně, protože se cena mléka za litr vlivem obrovského zvyšování produktivity krav, hlavně v zemědělských družstvech, spíše snižovala, než zvyšovala. V současné době se farma snaží přeorientovat z mléka spíše na maso, konkrétně na prodej vyzrálého masa ze dvora konečným spotřebitelům či do místních restaurací. Současná velikost farmy je 86 ha obhospodařované půdy a přes 90 kusů dobytka. Práci na farmě zastane pan O. Miláček se ženou, pomáhají jim jejich dvě děti³⁹, ačkoli jsou doma, kvůli studiu, jen o víkendech. Dále má farma jednoho stálého zaměstnance při sezónních pracích se počet brigádních zaměstnanců pochopitelně navýší.⁴⁰

³⁹ Syn - 22 let student VŠ, dcera - 19 - studentka VŠ ze zaměřením na zootechnologii.

⁴⁰ Informace pro tuto kapitolu poskytli členové rodiny Miláčkové v polostrukturovaném rozhovoru 5. 6. 2016.

7. Bydlení a občanská vybavenost obce Kostelní Radouň

V Kostelní Radouň se setkáváme především s bydlením v rodinných domech. Jedná se o domy původní zástavby, které byly v průběhu let zrekonstruovány dle potřeb majitelů. Dále se v obci nachází bytové jednotky, které nechalo původně pro své pracovníky postavit JZD počátkem 60. let . Zde se nachází čtyři samostatné byty. Ty byly později nabídnuty ke koupi do osobního vlastnictví, čehož jejich obyvatelé využili. Lesní správa pro své zaměstnance také poskytla bydlení a to ve dvou dvojdomech. Některé domy ve vsi byly při své stavbě zamýšleny jako dvougenerační, toho však prakticky žádná rodina v obci dlouhodobě nevyužívá. Většina nově sezdaných párů dává přednost vlastnímu bydlení. V posledních letech bylo v obci postaveno několik nových domů a to především v okrajové části. Střed vsi zůstává dlouhodobě bez větších stavebních úprav týkajících se obytných domů. V současné době je ve vsi několik parcel připravených k výstavbě nových rodinných domů a jede dům je ve výstavbě.

7. 1. Hostinec a společenský sál

V obci bývaly dva hostince. Velmi oblíbený byl podnik U Kopřivů, který založil Elegius Kopřiva. Byla to hostinská a výčepní živnost, ke které patřil i obchod se smíšeným zbožím. Budova hostince se nacházela na jednom z nejvyšších míst Kostelní Radouň v čp. 59. Ve své době nabízel hostinec největší prostor k využití pro volný čas a společenskou zábavu obyvatel obce. Byla zde šenkovna, zahrada s posezením a při pěkném počasí se hosté mohli bavit hrou kuželek v místní kuželně, jakožto jedinou atrakcí takového rázu ve vsi. O chodu hostince vyprávěla dcera majitele živnosti Alena Sedláková a vzpomínala na svou výpomoc rodičům...*"Tenkrát do hospody chodili všichni. Sedláci i řemeslníci, krom zedníků a fasádníků. Ty přes sezonu, do zimy, chodívali do Vídně za prací....."* *"Sestru jsem měla o tři roky mladší. Maminka nás vycvičila k práci...že sme celý prázdniny neznaly volnýho dne...A v neděli, když bylo volnějc, tak jsme musely stavět kuželky našim hostům v hospodě, to bylo to nejhorší. Mamka ta se s námi nebavila: koukej mazat, ať už..děte a vobě dvě...A my jsme byly poslušný, my sme neznaly odmluvy....Ty kuželky jsme stavěly pořád, každou neděli. Někdy hráli o peníze, jindy je dávali do püllitru*

na stavěče. Tak jsme někdy vydělávali i my. " ⁴¹ Hostinec U Kopřivů byl však na nátlak komunistické strany zavřen.

Druhým pohostinským zařízením v obci byla živnost U Hrnečků, která svému účelu slouží do dnešní doby. Hospoda nese své jméno po Františku Hrnečkovi, který ji zakoupil roku 1941 od rodiny Miklů a přistavěl k ní sál a další obytné prostory v patře. Dále Fr. Hrneček provozoval také živnost řeznickou a uzenářskou. Během druhé poloviny 20. století hostinec vystřídal několik majitelů a vedení obce muselo několikrát vypsát výběrové řízení na provozovatele hostince. Střídání provozních a špatné spravování hospody vedlo v roce 2006 k rozhodnutí o vypsání dalšího výběrového řízení na nového nájemce. Tím se stala paní Ivona Chytrová, která má hostinec v nájmu do dnes. Od roku 2006 byl také v hospodě zaveden nedělní prodej pečiva, které do vsi zaváží pekárna Hradec. Toto se mezi obyvateli obce setkalo s velkým úspěchem a každou neděli se místní schází v neděli v dopoledních hodinách, aby si zakoupili čerstvé pečivo a pohovořili se svými sousedy.

V roce 2008 byla zahájena rekonstrukce budovy pohostinství, společenského sálu a vybudována nová prodejna potravin. Stavební práce provedla firma místního podnikatele pana Ayera. V první etapě přestavby byla zrekonstruována část pohostinství, kuchyně a sociální zařízení. Druhá etapa přestavby proběhla v roce 2009 a byl zrekonstruován společenský sál a přistavěna prodejna potravin. Dále byl v prvním patře budovy, v nově vybudovaných prostorách zřízen prostor pro kanceláře obecního úřadu, obecní knihovna a místnost pro přístup k internetu pro veřejnost. Po dokončení rozsáhlých stavebních úprav byl celý komplex slavnostně zkolaudován dne 19. 6. 2009 za hojné účasti obyvatel Kostelní Radouň a čestné účasti první místopředsedkyně poslanecké sněmovny Miroslavy Němcové a poslance Michala Doktora.

Pohostinství je nedílnou součástí společenského života v obci. Není jen místem pravidelného setkávání obyvatel obce a jejich společenské interakce, ale poskytuje prostor pro konání velkého množství společenských a kulturních akcí. Zde můžeme jmenovat například tradiční Myslivecký ples, masopustní merendu, dětský karneval pořádaný svazem žen, nebo nově vzniklé aktivity jako jsou Radouňské hospodské hry, či

⁴¹ Kadlec Tomáš, Ne zas tak dávno, aneb živnost U Kopřivů v odrazu doby, vyprávění Aleny Sedlákové (roz. Kopřivové) - záznam vyprávění pro vzpomínkovou mozaiku pro brožuru k výroční zprávě občanského sdružení Pro Radouň za rok 2007, str. 2.

pyžamový večer.

7. 2. Škola

První záznamy o škole v Kostelní Radouni pochází z období kolem roku 1680. Škola vznikla při místní faře a prvním zdejším učitelem byl Jan Mráz. Od roku 1758 probíhalo vyučování v domě s čp. 52, následně pak v domě čp. 49. V roce 1886 byla vedle kostela vystavěna nová budova školy. Tato byla dvoutrídňá a stojí v obci dodnes. Na svoji školní docházku v Radouni vzpomíná i paní A.Sedláková...*"Tady v Kostelní sme chodili pět let do školy a pak do Včelnice, pěšky. V zimě na lyžích. To bejvalo tolik sněhu, že za naší zahradou sme měli vyježděnou kolej...."*. *"Potom ke konci války sem do vsi taky nastěhovali nějaký německý lidi s rodinama. Mámy s dětma. A byli ubytovaný ve škole. Neučilo se. A v celej tej škole byla sláma, nebo na čem spali. Určitě tam neměli postele. A taky se pamatuju, že maminka jim vařila. Těm dětem malejm. Polívky. Takový malý děti a voni jim ty Němky nadlabaly brambory do tý polívky. A děti se cpaly. Chudáci. Nevim, proč tu byli, přesunuli je. Jestli to měli někde rozbombardovaný, nevim. Pak je zase přesunuli pryč..."*.*"V měšťance v tom Etyнку, tam sme se taky neučili. Tam jsme si chodili jen pro úlohy, potom ke konci války..."*.⁴²

Po druhé světové válce byla škola organizována jako jednotřídní a byla vybavena rozhlasem. Kromě tradičních předmětů se zde vyučovalo i náboženství. V padesátých letech byl počet dětí s povinnou školní docházkou vysoký, což vedlo k rozšíření školy na dvě třídy. Ve škole se v průběhu doby vystřídal několik učitelů. Delší dobu zde působila paní učitelka Anna Filípková, která zde působila až do roku 1973. Paní Filípková se též věnovala psaní kroniky obce až do roku 1979. V šedesátých letech fungovalo při škole několik zájmových kroužků pro děti a mládež. Například kroužek dramatický, recitační, nebo kroužek malých techniků. Od roku 1954 byla také většina místních dětí činná v pionýrské organizaci. Ta však zanikla současně s uzavřením školy v roce 1977. O uzavření školy se však jednalo pro nedostatek žáků již v letech 1975 a 1976, kdy školu navštěvovalo pouze 15 dětí. Kvůli nevyhovujícímu řešení ČSAD dopravy místních dětí do

⁴² Kadlec Tomáš, Ne zas tak dávno, aneb živnost U Kopřivů v odrazu doby, vyprávění Aleny Sedlákové (rozené Kopřivové) - záznam vyprávění pro vzpomínkovou mozaiku pro brožuru k výroční zprávě občanského sdružení Pro Radouň za rok 2007, str. 6.

školy v Hradci zůstala škola funkční až do roku 1977.⁴³ Od roku 1977 se již ve škole nevyučuje. Děti musely dojíždět do základní školy v Jindřichově Hradci. Na tu dobu vzpomíná i bývalá žačka této školy paní I. Soldánová a zmiňuje rozdíly v připravenosti dětí z malotřídní školy a školy v Jindřichově Hradci. Předností dětí z Kostelní Radouň prý byla schopnost samostatné práce, když se paní učitelka musela věnovat různě starým dětem v jedné třídě. Nedostatky pak naopak měly radouňské děti v hodinách tělocviku, neboť jeho výuka ve vsi probíhala, vzhledem k věku paní učitelky, formou procházek po okolí. Před rekonstrukcí pohostinství a zbudováním nových prostor, v budově bývalé školy sídlil obecní úřad, obchod a knihovna.⁴⁴

V dnešní době místní děti dojíždí do školy v Jindřichově Hradci. Předškolní děti rozváží rodiče do mateřských škol v Nové Včelnici, nebo Jindřichově Hradci. V obci také fungovala mateřská škola, ale pouze sezónně a to v roce 1952, kdy byla několikrát zrušena a znovu obnovena. Vzhledem k poměrně vysokému počtu dětí v obci by místní rodiče uvítali fungování školky v obci, nebo alespoň v jedné ze sousedních obcí.

7. 3. Obchod

V obci je k dispozici jejím obyvatelům obchod se smíšeným zbožím. Ten byl nově přistavěn k budově hostince U Hrnečků a otevřen v roce 2009. Pro velké nákupy využívají obyvatelé Kostelní Radouň většinou větší supermarkety ve městě Jindřichův Hradec. Velký počet obyvatel vsi chová vlastní drůbež a často králíky a v letních měsících pěstuje domácí ovoce a zeleninu. Čerstvé pečivo každou neděli zaváží do vsi pekárna Hradec. Dříve fungoval obchod v budově bývalé školy. Ten zřídil bývalý starosta a místní podnikatel M. Beran v roce 1996. Tento obchod nahradil prodejnu, která byl od roku 1975 provozována Jednotou. Provozovna prodejny vystřídala během doby svého provozu několik vedoucích, avšak poslední roky, kdy prodejna fungovala, nebyla dobře zásobována a po nesčetně stížnostech ze strany občanů byla roku 1996 zavřena. Jednota již nejevila o provoz prodejny zájem a ta byla odkoupena panem J. Kupkou. Její prostory již nikdy nesloužily k prodeji potravin.

⁴³ Kronika obce kostelní Radouň, rok 1976, zapsala pí. Anna Filípková, str. 8.

⁴⁴ Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouň - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouň, 2006, str. 10.

V minulosti bývala Kostelní Radouň prakticky soběstačná, co se potravinového zásobování týče. Ještě v první polovině 20. století ve vsi fungovalo několik živností zabezpečující výrobu a prodej některých potravin. To ve svém vzpomínkovém vyprávění zmiňuje i A. Sedláková, která sama pocházela z rodiny, která kromě hostince provozovala obchod. *"Pekařství to měli Illovi, rohlíky a chleba prodávali...ty vystěhovali. A taky třeba u tohe ještě měli koloniál, prodávali i vykupovali. My i oni. No a všichni jsme se uživili. Byli tady dva řezníci, jeden na Šenkýřově chalupě. Víc ale ten Hrneček. Měl řeznictví a zabíjel lidem i třeba kůzlata, prasata. Dělal taky salámy. My sme maso neprodávali. My sme měli jenom obyčejný obchod, koloniál. Petrolej, hřebíky, nádobí, školní potřeby a všechno možný. Tabákoviny sme taky prodávali, i dutinky. Protože se to hodně pěstovalo takhle po zahradách ten tabák...Alkohol jako v láhvích ani moc ne. Jinak mouku, pečivo sůl. Chleba taky moc ne, to si dost pekli sedláci sami doma. Pomeranče jednou za rok, o Porcinkuli. To táta nebo děda koupili i nějaký banány. Jednou za tejden vykupovala Hvězdárka vejce od lidí..."*⁴⁵

7. 4. Kostel sv. Víta

*"Kosteličku milý, hlásej i nadále úctu a lásku našeho lidu k Bohu, sv. Vítu a naší drahé vlasti."*⁴⁶

Farní kostel sv. Víta v Kostelní Radouni se připomíná již roku 1348. Je jmenován mezi kostely, které odváděly s papežským svolením králi desátek. Tyto záznamy pochází z popisu pražské diecéze, sepsané mezi léty 1344 - 1350.⁴⁷ Do dnešní doby se z původního kostela zachovalo gotické presbyterium a sakristie. Kostel byl během třicetileté války, kdy v něm bylo přijímáno podobojí, značně poškozen. V roce 1642 byl opraven a v roce 1672 byla budova kostela rozšířena o chrámovou loď. Nynější podobu získal v roce 1876, kdy byla loď chrámu ještě rozšířena o další tři metry a ke kostelu byla přistavena věž s

⁴⁵ Kadlec Tomáš, Ne zas tak dávno, aneb živnost U Koprivů v odrazu doby, vyprávění Aleny Sedlákové (rozené Koprivové) - záznam vyprávění pro vzpomínkovou mozaiku pro brožuru k výroční zprávě občanského sdružení Pro Radouň za rok 2007, str. 2.

⁴⁶ Nápis, který u vchodových dveří kostela napsal bývalý duchovní správce P. Václav Adámek (nar. 3. 7. 1911 v Horusicích. Farnost spravoval z Deštné).

⁴⁷ Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouni - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouni, 2006, str. 7.

hodinami. K další rozsáhlé opravě kostela došlo v roce 1965, při této rekonstrukci byly také znovu zprovozněny věžní hodiny. Dále byl rozšířen hřbitov a založen urnový háj. Roku 1970 byly v kostele instalovány varhany, které byly pořízeny z příspěvků místních občanů i občanů okolních obcí. Tyto varhany nahradily původní nástroj z roku 1876. S myšlenkou pořídit pro kostel nový nástroj přišel už během svého působení v letech 1882 - 1901 místní kněz Josef Rameš. Ten založil devítičlenný výbor, který spolu s ním tvořilo osm učitelů, kteří působili v přifařených obcích. Avšak konec veškerých tehdejších snah o nové varhany přinesla smrt faráře Rameše roku 1908.

Věžní hodiny pro kostel sv. Víta byly zhotoveny kamenickým mechanikem Františkem Zemanem na náklady místního faráře Šteffala v roce 1857 a byly umístěny na původní dřevěné věži, která zde stála až do roku 1867, kdy byla před přestavbou kostela stržena. Po postavení současné věže provedl jindřichohradecký hodinář Rezek rozvedení ukazovacího stroje na tři strany. Ciferníky zhotovil a pozlatil jindřichohradecký mechanik Jaromír Šteffal, jehož dílem je i věžní báh s křížkem. Dne 23. března tragicky zahynul radouňský občan František Holický (č.p. 45) , který dlouhá léta natahoval věžní hodiny. Jeho smrtí přišla obec o člověka, který se o tuto záležitost staral. Po nějaké době se přihlásil syn F. Holického a přislíbil, že bude pokračovat v rodinné tradici a hodiny bude natahovat.⁴⁸

Součástí farního komplexu je také farní budova, postavená roku 1861. Ta nahradila původní, nevyhovující faru. K faře patřilo 31, 48 ha pozemků. koně, krávy a včelstva. Toto hospodářství se řadilo k nejefektivnějším v obci té doby. Dne 19. června roku 1948 bylo rolnickou komisí odhlasováno rozdělení a zabránění farních budov a pozemků. Roku 1950 byly farní pozemky předány místnímu JZD. Fara pak sloužila jako kanceláře družstva. Z původních hospodářských budov byly zřízeny opravárenské dílny a garáže. V devadesátých letech získala budovu fary obec a ta ji dále převedla zpět do církevního vlastnictví.⁴⁹ V současné době je budova fary nevyužita a pomalu chátrá.

Ke kostelu sv. Víta se váže pověst o jeho o pojmenování nedalekého kopce, který je oblíbeným cílem výletů "Čertův kámen". Toto lze zařadit mezi tradiční folklorní vyprávění. Snad každý obyvatel obce tuto pověst zná, ale kdy se tato začala vyprávět se nepodařilo vysledovat. V tomto podání jsem pověst zaznamenala podle vyprávění A.

⁴⁸ Kronika obce Kostelní Radouň, rok 2009, zapsala pí. I. Soldánová, str. 367.

⁴⁹ Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouni - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouni, 2006 , str. 9.

Miláčkové:

"Kostelenský farář kdysi kázal v kostele. Při kázání zahlédl pod kazatelnou čerta, který se mu posmíval. I rozzlobil se farář na čerta a chtěl ho potrestat, proto mu uložil, aby na některém z okolních kopců vystavěl kostel, a to dříve než skončí ranní pobožnost slovem "amen". Čert se hnal jako divý z kostela na západ a vyhledal kopec nejvyšší. V potu a v šílené rychlosti mu přibývá zdivo a zdá se, že farář sám sebe napálí. Již končí poslední práci, zvedá obrovský kámen, který měl zakrýt střechu kostela. V tom zaslechne až sem poslední farářovo slovo "amen". To čerta tak polekalo, že kámen upustil. Balvan se řítí na kostel, bourá jej a z kopce se valí kameny a slyší farářův smích. Potrestaný čert usedá na jeden ze zbylých kamenů na kopci a pláče. V kameni, na kterém tak dlouho seděl, vytlačil čert důlek. Proto kopec na němž čert pokoušel kostel stavět, byl nazván "Čertův kámen". Kámen s mělkým dolíkem, na kterém čert seděl najdeme na vrcholu kopce a pod ním hromadu kamení a balvanů, zbytky podle pověsti nedostavěného a zbořeného kostela." ⁵⁰

Další z pověstí, která se traduje mezi obyvateli Kostelní Radouň se váže k výstavbě samotného kostela. Takto byla zachycena L. Holickým :

"Tento chrám měl prý původně stát na návrší kopce Kubalov, mezi obcemi Okrouhlá a Horní Radouň, aby byl kostel uprostřed farnosti. A právě tam se také začalo stavět. Jaké však bylo překvapení lidu druhého dne, když po navršeném zdivu ráno nebylo ani památky a vše bylo nalezeno na místě dnešního kostela v Kostelní Radouni. Ve stavbě na Kubalově se sice pokračovalo, ale práce byla marná, zdiva vůbec nepřibývalo, za to se však navyšovaly zdi v Kostelní Radouni., kde se také kostel nakonec postavil. Dodnes se vypravuje, že z vděčnosti byla vytesána do pilíře presbytáře soška ženy, držící v ruce opálku, ve které v noci tajně odnášela kamení z Kubalova na místo dnešního chrámu. Nejpravděpodobnější výklad však bude, že se jedná o památku na ženu, která při stavbě kostela přišla o život." ⁵¹

Bohoslužby se v kostele slouží každou neděli od 11.00 hodin. Střídavě se zde slouží mše svatá a bohoslužba slova. Slouží zde okrskový vikář, nebo akolyta a radouňský rodák Roman Douda. Mše pravidelně navštěvuje asi 25 věřících.

V letošním roce se kostel sv. Víta v Kostelní Radouni poprvé zapojil do

⁵⁰ Informátorka Alena Miláčková - polostrukturovaný rozhovor 13. 2. 2016

⁵¹ Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouni - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouni, 2006 , str. 25.

celorepublikové, již tradiční události, "Noc kostelů". Tato událost byla již s několikátýdenním předstihem avizována propagačními letáky zveřejněnými na společenské nástěnce v pohostinství U Hrnečků a dále byla zařazena do kalendáře kulturních událostí na webových stránkách obce. Pro návštěvníky byl připraven program rozdělený do třech částí. První částí byla návštěva samotné hlavní lodi kostela, kde pronesl hezky připravenou řeč R. Douda a pro návštěvníky zazpíval a zahrál na kytaru. Dále se zde návštěvníci dozvěděli mnoho informací o historii kostela a mohli si vše pozorně prohlédnout. Další částí programu byla prohlídka kostelní věže a zpřístupnění prostoru varhan i přístup k oběma kostelním zvonům. Poslední částí připraveného programu byla komentovaná "prohlídka" hřbitova.

Akce se setkala s velkou návštěvností nejen místních obyvatel, ale i návštěvníků z okolí. Všichni, kdo se akce zúčastnili, hodnotili připravený program velmi kladně. Po poslední prohlídce se většina návštěvníků sešla v pohostinství U Hrnečků a čerstvý zážitek živě prodiskutovala. Místní projevíli zájem o zařazení této akce do kulturního programu obce i v příštím roce.

7. 5. Kronika obce

Jako i některé jiné obce, má Kostelní Radouň vlastní obecní kroniku. Zápisy do kroniky mají v obci dlouho tradici. Knihy jsou dle stanov uloženy v archivu v Jindřichově Hradci. Kronika z let 1976 až do roku 2012 byla naskenována a zápisy jsou přístupné na stránkách obce.⁵² V tomto období se vystřídali tři kronikáři. Do roku 1979 vedla kroniku paní Anna Filípková, bývalá učitelka na místní škole. Po tom, co se odstěhovala, převzal práci s kronikou pan Jan Holický, radouňský rodák se silným zájmem o historii. Po jeho smrti roku 1991 přebírá kroniku jeho vnučka a současná kronikářka paní ing. Ivona Soldánová. Ta se snaží pokračovat v již zavedeném systému zápisů a navazuje tak na práci svých předchůdců. Zápis do kroniky je prováděn jednou ročně. Jsou zde zaznamenány všechny důležité události, které se v daném roce v obci staly. Samozřejmostí je pohyb obyvatel, umrtí a narození, politická situace a práce obecního úřadu. Dále fungování a aktivity místních zájmových organizací a spolků. Nechybí záznamy z tradiční výročních událostí, jako je masopust, či pouť a v posledních letech stále oblíbenější sportovní aktivity konané na území obce. Velká část zápisu je věnována také počasí.

⁵² <http://www.kostelniradoun.cz/index.php?nid=844&lid=cs&oid=4635753> [25. 4. 2016]

8. Spolky a organizace působící v Kostelní Radouni - spolková činnost

Považuji za důležité orientovat se při svém výzkumu také na organizátory společenského a kulturního života v obci. Může nám to pomoci zjistit podmínky pro udržení i rozvoj jak tradičních zvyků a zábav, tak i nových kolektivních aktivit. V následující části své práce se proto budu věnovat spolkům a organizacím, které působí v Kostelní Radouni a větší, či menší měrou se podílí na organizaci společenských, kulturních a sportovních akcí. *"Ve vesnici se na různých akcích podílí spolky i jednotlivci, především je to o pár - víceméně - stejných lidech, kteří jsou ochotni ve svém volnu zorganizovat akci a poté i třeba unést kritiku, která, bohužel také často přichází. Především ze strany těch, co sice nikde nechybí, ale také pro věc nic neudělají...ovšem na to si průměrně odolný jedinec brzy zvykne..."*⁵³ Tak hovoří, ze své vlastní zkušenosti, o organizaci akcí v obci jedna z aktivních občanek a bývalá členka Českého svazu žen.

8. 1. Sbor dobrovolných hasičů

V Kostelní Radouni byl roku 1898 založen první Hasičský spolek. Téhož roku byla obcí zakoupena pro spolek stříkačka a výzbroj a obec se zavázala, že bude i nadále hasiče podporovat. Ještě v roce svého založení se změnil název spolku na Sbor dobrovolných hasičů. Dne 15. 1. 1898 bylo členům sboru hejtmanstvím v Jindřichově Hradci dovoleno nosit stejnokroje. 4. července téhož roku se ve vsi konala slavnost svěcení stříkačky a pod záštitou obecního úřadu byla postavena hasičská zbrojnice s lezeckým cvičišťem. První valnou hromadu uspořádal sbor roku 1899. Tehdy čítal sbor 22 členů a 8 členů, kteří sboru přispívali. V roce 1900 byla zřízena hasičská knihovna, která měla 106 svazků. Kromě vlastní hasičské činnosti se členové sboru aktivně zapojili i do kulturního dění obce a roku 1912 uspořádali 1. hasičský ples. Dále hasiči zorganizovali masopustní merendu na konec masopustu. Tato tradice se v obci dodržuje prakticky nepřetržitě až do současnosti. V roce 1934 byla zbudována sušárna na hadice a zakoupeny nové pracovní stejnokroje. V létě roku 1948 byla uspořádána oslava 40 let trvání hasičského spolku. Byla uspořádána zahradní slavnost, které se zúčastnili i členové sborů ze sousedních obcí. Při hasičském sboru byl také v roce 1948 založen ženský samaritánský odbor, který měl 9 členek. V

⁵³ Informátor č. 1, Ž, 42 let, 11. 6. 2016.

následujícím roce byla samotnými hasiči postavena nová hasičárna. Po roce 1940 došlo k reorganizaci hasičských jednot a Radouňský sbor přešel pod správu města Kamenice nad Lipou. V tomto období také sbor zaznamenává příliv nových, mladých členů. V poválečném období se sbor opět vrátil pod velení Jindřichohradecké jednoty. Roku 1946 předala obec sboru zbrojnici, která již byla zbudována před šesti lety. V následujících letech bylo vybavení hasičů zmodernizováno a byla zakoupena první motorová stříkačka. Sbor také vlastnil automobil, který mu umožňoval účast ve velkém množství námětových cvičení a soutěží v regionu. V roce 1983 nechal místní národní výbor postavit novou hasičskou zbrojnici.⁵⁴

V současnosti hasičský sbor organizuje tradiční Hasičský ples, který se koná ve společenském sále pohostinství U Hrnečků. Sál bývá pro tuto příležitost pěkně vyzdoben, k tanci hraje živá hudba a nechybí ani tombola. Dále je za účasti hasičů organizován masopustní průvod a večení zábava ve společenském sále. V měsíci červnu se členové sboru podílí na přípravách a organizaci pouti⁵⁵ a následné pout'ové zábavy. Pravidelně je také organizován sběr železného šrotu a další brigády přispívající k udržení pěkného prostředí obce a případné opravy veřejných prostor. Dobrovolní hasiči také, stejně jako v minulosti, organizovali výletní zájezdy. Například zájezd do města Plzně s exkurzí do pivovaru.

8. 2. Myslivecké sdružení Račí potok

Myslivecký spolek byl v obci založen roku 1945 a měl 11 členů, složených převážně z vlastníků větších pozemků. Tři roky po založení byla vytvořena lidová myslivecká společnost, díky které byla myslivost zpřístupněna všem občanům a dostala název Račí potok. Společnost zaměřila svůj zájem především na ochranu lesní zvěře a výsadbu nového lesního porostu. V zimních měsících se členové sdružení starají o to, aby zvěř nestrádala a zajišťuje dokrmování. V sedmdesátých letech byl také založen umělý odchov bažantů, který byl prováděn až do poloviny devadesátých let, kdy musel být z ekonomických důvodů uzavřen. V roce 1978 bylo myslivecké sdružení Račí potok sloučeno se sdružením z Okrouhlé Radouň. Nově vzniklý spolek byl pojmenován Dolina. Po roce 1989 změnou

⁵⁴ Kol. autorů, Publikace k 700. výročí první zmínky o existenci obce Raduna magna- Kostelní Radouň, Obecní úřad Kostelní Radouň, 1996, str. 25 - 26

⁵⁵ Pout' na sv. Víta, tradičně konaná v měsíci červnu v Kostelní Radouni, vždy o prvním víkendu po 15. 6.

společenského zřízení a úpravy zákonů, vznikly také nové podmínky pro provozování myslivosti. Vlastníci půdy vytvořili honební společnost, která pronajala pozemky mysliveckému sdružení, které se znovu osamostatnilo a vrátilo se ke svému původnímu názvu Račí potok.⁵⁶

V současné době má sdružení deset aktivních členů a tři mladí obyvatelé obce (dvě ženy a jeden muž) se momentálně připravují na složení mysliveckých zkoušek. Sdružení spravuje honitbu o rozloze 650 ha. půdy. Členové mysliveckého sdružení se schází na pravidelných schůzích, zahrnující každoroční výroční schůzi a dále vždy před zahájením lovecké sezóny a před každým dalším honem. Po posledním honu sezony, takzvané poslední leči, zve hospodář sdružení všechny jeho členy k večernímu posezení. Po několik desetiletí dlouhé pauze uspořádali myslivci roku 2010 Myslivecký ples. Ten se konal 18. prosince v nově zrekonstruovaném společenském sále pohostinství U Hrnečků. Vstupenky se prodávaly v předprodeji na obecním úřadě a jejich cena byla 100,-. Vstup zahrnoval i pohoštění v podobě zvěřinového guláše. Před půlnocí se losovala bohatá tombola. Ples byl velmi pozitivně hodnocen a zaznamenal opravdu vysokou účast místních i přespolních. To dokládá i vyjádření jednoho z organizátorů tehdejší zábavy a člena mysliveckého sdružení L. Nováka : *"To tehdy, jak jsme to organizovali poprvý, jako po tý dlouhý době, tak přišlo tolik lidí, že ani už nebyly místa. Vážně velkej zájem o to byl, to teď už je to slabší, je to různý každěj rok, ale tak kolem sto lidí se sejde. A to přijdou i z Okrouhlý a z Horní."*⁵⁷ Od roku 2010 kdy byla obnovena tradice plesu obnovena je každoročně pořádán za přispění sponzorů i z financí samotného sdružení. K tradičnímu programu patří kromě tance za doprovodu živé hudby již výše zmiňovaná tombola a půlnoční guláš. Ten je připravován dva dny s předstihem a je vybráno vždy několik členů sdružení, aby se o jeho přípravu postaralo. Finance získává sdružení jak z příspěvků svých členů a sponzorských darů také brigádami. Je to například sběr kamení na polnostech místního soukromého zemědělce O. Miláčka. Práce je zde placena od hodiny a získané peníze jsou pak použity na akce sdružení.

⁵⁶ Kol. autorů, Publikace k 700. výročí první zmínky o existenci obce Raduna magna- Kostelní Radouň, Obecní úřad Kostelní Radouň, 1996, str. 28- 29

⁵⁷ Informátor č. 9. , M, 29 let, 10. 6. 2016

8. 3. Český svaz žen

Organizace Českého svazu žen, dříve Československého svazu žen, má v Kostelní Radouni dlouholetou tradici. Jeho činnost se zaměřovala především na organizování akcí pro děti a mládež, což je jeho náplní i v současnosti⁵⁸. Dále svaz pořádal různé zájmové kursy a přednášky, brigády na udržování čistoty a zvelebování obce a také zájezdy pro své členky na různá místa České republiky.

Ještě před necelými deseti lety měl svaz v obci na 35 členek, jejich počet se později snížil na polovinu. Členky se scházejí na pravidelných schůzích, kde je diskutován plán akcí, program, určení data a místa konání, rozdělení úkolů, určení počtu lidí, kteří se budou přímo podílet na chodu akce (výběr vstupného, moderování, soutěže apod.). Svaz organizuje akce především pro děti. Mezi tyto bych zde jmenovala dětský karneval, výšlap na Čertův kámen, Strašidelná stezka pro děti, spoluúčast při organizování Radouňské olympiády, pomoc při organizaci poutě a několik brigád např. při úklidu prostor hřbitova či jiné úklidové práce v okolí kostela. V poslední době je činnost svazu omezena spíše na aktivitu jedinců. Problém vidí bývalá členka⁵⁹ svazu v novém nařízení⁶⁰ odvádět povinně peníze, tedy příspěvek členek na ústřední orgán Českého svazu žen a v místní organizaci nic nezůstalo. Toto nařízení je pro takhle malý spolek s minimální výdělečností, dle slov jedné bývalé členky přímo katastrofální. Peníze, které spolek vydělal, například výtěžek z prodeje občerstvení na společenských akcích, besídkách, či karnevalech, prodeje vstupenek a za přispění sponzorů, byly použity na zorganizování zájezdů pro děti, například při návštěvě ZOO.

8. 4. Tělovýchovná jednota Velká Radouň

Tato organizace byla založena v roce 1963 jako jednoúčelová organizace s názvem Tělovýchovná jednota JZD Velká Radouň. Podnět k organizovanému sportování přišel od chlapců ze sousední obce, Okrouhlé Radouň. Hlavní tehdejší sportovní náplní se stal lední

⁵⁸ např. dětský karneval, nebo divadlo.

⁵⁹ Informátor č. 1, Ž, 42 let, 11. 6. 2016.

⁶⁰ http://www.csz.cz/storage/1415474611_sb_1_544_st.pdf [9. 8. 2016]

hokej. Počátkem sedmdesátých let byla činnost jednoty rozšířena o nohejbalová utkání. Několik let zde také fungovalo žákovské mužstvo kopané. V roce 1985 byl v obci zbudován tenisový kurt, který byl řadu let hojně využíván nejen k hraní tenisu, ale i k jiným týmovým sportům. Roku 1991 byla jednota přejmenována na TJ HC Velká Radouň.

⁶¹ Hlavní aktivní činností oddílu je lední hokej. Lední hokej se v klubu hraje nepřetržitě již od jeho založení v roce 1963. Družstvo začínalo okresní soutěží a v roce 1989 přešlo do soutěže krajské, kde se udrželo až do roku 2012. Celkem se v historii fungování oddílu výstřídalo asi 140 hráčů. V prvních letech působení se hokej hrál na přírodním kluzišti v Okrouhlé Radouni, nyní se hráči ke svým utkáním a tréninkům schází na zimním stadionu v Jindřichově Hradci. Dále se vedení jednoty snaží co nejlépe využít sportoviště v Kostelní Radouni. Jedná se především o fotbalové hřiště a cyklostezky v okolí obce. Zde jsou pořádány sportovní akce pro obyvatele obce i účastníky z okolních vesnic. Můžeme zde jmenovat tradiční Radouňskou olympiádu, turnaj smíšených trojic, sedmiboj dvojic a již zmiňované cyklistické vyjížděky. Tyto sportovní akce se v obci konají pravidelně již několik let a budu se jim podrobněji věnovat v další kapitole této práce. Funguje zde také spolupráce s cyklistickým klubem, který každoročně pořádá svůj vlastní závod - Havelskou vyjížděku. Závodu se pravidelně účastní na 60 cyklistů, pro které jsou připraveny dvě tratě. Jedna s délkou 50 km a druhá, kratší o délce 20 km. Snahou tělovýchovné jednoty je získat na výše zmíněné akce finanční podporu jak z fondů ČSTV, tak i z regionálních programů na podporu sportu pro neorganizované zájemce o sportování.

⁶² Tato činnost se jednotě daří a sportovní aktivity jsou, především mezi mládeží, velmi oblíbené a hojně navštěvované.

V rámci tělovýchovné jednoty je také od roku 2001 organizován Klub rekreačního hokeje. Jedná se o skupinu nadšenců, z řad starší generace. Mezi členy patří také několik občanů Kostelní Radouně. Hráči se pravidelně schází na zimním stadionu v Jindřichově Hradci k přátelským utkáním. Všichni hráči jsou bývalí členové hokejových klubů okresního přeboru. Věkový průměr hráčů je asi 50 let. Členové projevují svůj zápal pro hru a sportovní nadšení.

⁶¹ Kol. autorů, Publikace k 700. výročí první zmínky o existenci obce Raduna magna- Kostelní Radouň, Obecní úřad Kostelní Radouň, 1996, str. 27.

⁶² <http://tjhcvelkaradoun.webnode.cz/historie/> [5. 7. 2016]

8. 5. Pro Radouň o.s.

V roce 2006 vzniklo v Kostelní Radouni občanské sdružení Pro Radouň o.s. .⁶³ Cílem tohoto sdružení je především zlepšovat a udržovat prostředí v Kostelní, Okrouhlé a Horní Radouni. Mezi aktivity sdružení patří sezónní úklid hřbitova, sečení trávy, ořez stromů a celkově úklid veřejných prostranství v obcích. Druhá část činnosti sdružení je péče o kostel sv. Víta v Kostelní Radouni. Za podpory sdružení se podařilo zrealizovat výměnu oken a restaurování některých historických částí v interiéru kostela. Sdružení se také angažuje při organizování některých společenských akcí v obci, například Radouňské olympiády.

8. 6. Partnerství Radouň - Rüeggisberg

Tendence společenské interakce, navazování nových kontaktů a sebe prezentace občanů obce se projevila roku 1993, kdy navázala obec Kostelní Radouň partnersví se Švýcarskou obcí Rüeggisberg. Tato obec se nachází v západní části Švýcarska a má rozlohu 35,72 km². Svou velikostí se řadí na první místo v okrese Seftigen. Převážná část plochy obce je zemědělsky využívána. V obci žije na 2000 obyvatel.⁶⁴

Smyslem tohoto partnerství měly být vzájemné návštěvy občanů z obou partnerských obcí, organizování společenských, kulturních a sportovních akcí a podporování vzájemných vztahů nejen mezi jednotlivci, ale i zájmovými spolky. Hned v prvním roce vzájemného partnerství, proběhla první, několikadenní návštěva občanů z obce Rüeggisberg v Kostelní Radouni. Byl pro ně připraven bohatý program, zahrnující prohlídku obce, návštěvu prostor zemědělského družstva i pozemky soukromého zemědělce O. Miláčka. Dále byl připraven společensko- kulturní program v místním společenském domě, kde bylo připraveno pohoštění, hrála zde k tanci i poslechu dechová kapela a probíhala společenská zábava.⁶⁵ V následujících letech bylo uskutečněno několik vzájemných návštěv spřátelených obcí.

V roce 2010 bylo založeno sdružení, volně navazující na stávající partnerství Kostelní Radouň a Rüeggisbergu. V tomto sdružení jsou občané, kteří mají zájem o udržení a posilování vzájemných vztahů. Sdružení na české straně slučuje čtyři sousedící obce, Kostelní, Dolní, Okrouhlou a Horní Radouň. Cíle tohoto sdružení jsou:

- udržování partnerských vztahů a podpora jejich rozvoje s obcí Rüeggisberg ve Švýcarsku

⁶³ <http://proradoun.jex.cz/menu/o-nas> [6. 7. 2016]

⁶⁴ <http://www.rueggisberg.ch/de/gemeinde/groesse.php?navanchor=2110009> [6. 7. 2016]

⁶⁵ Kronika obce Kostelní Radouň, rok 1993, zapsala pí. I. Soldánová, str. 181.

- informování o dění v jednotlivých regionech a udržování vzájemné komunikace
- organizování a zajišťování vzájemných návštěv jak jednotlivců, tak zájmových organizací nebo celých skupin obyvatel jak v Čechách tak ve Švýcarsku
- spolupráce s vedeními jednotlivých obcí, zájmových organizací a spolků v Radouňském regionu
- propagování své činnosti
- zajišťování financování sdružení
- organizování kulturních, sportovních a společenských akcí ⁶⁶

⁶⁶ <http://pa-ra-ru.webnode.cz/o-sdruzeni/> [6. 7. 2016]

9. Lidové zvyky a obyčeje a společenské zábavy výročního obyčejového cyklu dochované v Kostelní Radouni

V této kapitole se budu věnovat dochovaným zvykům a tradičním lidovým zábavám. Tyto jsou seřazeny podle toho kdy se v průběhu roku, od jeho počátku do konce, konají. I přes skutečnost, že velká řada zvyků se v průběhu let ze společenského života lokálního společenství vytratila, několik tradičních obyčejových zvyků se v Kostelní Radouni dochovalo a dodržuje, i když často ve více, či méně pozměněné podobě, do současnosti. Tyto tradice příjemně narušují každodenní rutinní život v obci a nesou v sobě vypovídající hodnotu o soudržnosti společenství.

Na začátku kapitoly se věnuji masopustu, který má v Kostelní Radouni dlouhou, bohatou tradici a patří k nejoblíbenějším zvykům z obyčejového cyklu, kterého se aktivně účastní poměrně velký počet občanů obce a to především z řad mladé generace. Následuje jarní období, kdy se koná tradiční stavění máje a pálí se čarodějnice. Především druhý jmenovaný zvyk prošel, co se významu týče oproti původnímu smyslu, vekou změnou. V dnešní době se ve vsi pálení čarodějnic pořádá spíše jako zábava pro děti, které však tuto zábavu s nadšením ocení. Následuje období Velikonoční, kterému dříve předcházelo takzvané vynášení smrti. Obřad vynášení smrtky symbolizuje nástup jara, obrodu přírody, očistu po dlouhé zimě. Původní symbolika byla velmi vážná, spjatá s motivem lidské smrti, vyzdvihující její protiklad s životem. *"Smrt neseme ze vsi, nové léto do vsi.."*⁶⁷ Tento zvyk se v dnešní době v Kostelní Radouni nedodržuje, avšak někteří pamětníci na něj vzpomínají.

Ačkoli je ústředním tématem křesťanských Velikonoc umučení a zmrtvýchvstání Krista, původní význam je jaksí upozaděn a jako jedinou výrazně živou tradicí je v současnosti pouze pomlázka.

Na začátku léta je v obci tradičně pořádána na sv. Víta pouť. Tato má v Kostelní Radouni dlouholetou tradici a zmínky o ní nalazneme již v historických pramenech. S poutí je

⁶⁷ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku, Knihtiskárna Jaroslava Svobody v Jindřichově Hradci, 1941, str. 48.

spojena pout'ová zábava konaná v místním pohostinství. Tato událost je hojně navštěvována nejen místními, ale i lidmi z okolních vesnic.

V průběhu léta našly ve společenském životě obce své místo některé nově vzniklé zábavy, především sportovně- zábavního charakteru. Těm se budu podrobněji věnovat v samostatné kapitole.

Konec léta býval v minulosti věnován sklizni a s ní spojenou oslavou dožínek. Tato lidová zábava však ztratila smysl se zánikem soukromého zemědělství v padesátých letech dvacátého století. Jediným organizátorem oslav konce sklizně je v současnosti jediný velký provozovatel soukromého zemědělství v obci pan Oldřich Miláček.

Během podzimu se obyvatelé Kostelní Radouň, stejně jako na celém našem území, vydávají na hřbitovy a více, než jindy vzpomínají na své blízké, kteří je již opustili. Svíce se na Dušičky rozsvěcí i na místním hřbitově při kostelu sv. Víta.

Do adventního období spadá i tradiční mikulášská obchůzka, která je zážitkem především pro menší děti. Vánoce tráví obyvatelé obce hlavně v kruhu rodinném, ale nechybí množství návštěv nejen sousedských, ale i vzdálenějšího příbuzenstva.

Konec roku se slaví velkoryse na oslavách pořádaných v domácnostech za účasti rodiny, sousedů a známých. I když Silvestr patří k novodobějším oslavám, má velkou oblibu.

9. 1. Masopust

Jedním z nejživějších a nejzajímavějších lidových obyčejů, který se v Kostelí Radouni udržel, je masopust, respektive závěr masopustních oslav.

Masopustní oslavy jsou v Čechách doloženy již ve středověku, ale je pravděpodobné, že jejich kořeny jdou až hluboko do předkřesťanských pohanských obřadů. Masopustní oslavy nemají vlastně nic společného s liturgií a od jejich počátku je jejich náplní v první řadě pobavení, oslava, veselí se sousedy a rodinou atd. Proto se proti masopustnímu veselí v minulosti vyhraňovala jak církev, tak i panovník. Období masopustu bylo a dodnes je obdobím zabíjaček, zábav, karnevalů, plesů a sateb. Toto období trvá od svátku Tří králů, kterým končí období Vánoc, do Popeleční středy, přičemž vrchol masopustu připadá vždy

na dny předcházející Popelčnické středě, kterou začíná čtyřicetidenní půst, končící o Velikonocích. Data, která čas masopustu vyměřují, jsou stanovena podle dvou různých měřítek. Vánoce podle systému solárního⁶⁸ a Velikonoce podle systému lunárního⁶⁹. Proto může masopustní neděle připadnout na dny od 1. února až do 7. března. Masopustní obchůzky maškar představují v současnosti širokou a pestrou škálu společenské aktivity některých českých vesnic. Původní obchůzková forma se místy změnila na průvod karnevalového charakteru, jinde zbyla pouze masopustní zábava. I dnes však nalezneme obce, kde si oslavy masopustu udržely svůj původní ráz a to i se specifickými rysy. V Kostelní Radouni si tento výroční obyčej alespoň z části udržel charakter obchůzky, která je často spojována s výstupy komického a někdy i satirického obsahu. Maškary chodí s muzikou od stavení ke stavení a prakticky všude jsou již očekávány s předem připraveným pohoštěním, ve formě chlebičků, koblih, karbanátků, sklenek alkoholu apod. Muzikanti zahrají písničku, maškary si zatančí s domácími, popřípadě si ještě obyvatelé stavení vyslechnou různá žertovná říkání. V některých obcích, ne však v Kostelní Radouni se dodnes dochovala závěrečná scénka pochovávání masopustu. Počet maškar při obchůzce se obec od obce liší, někde obchází jen pár maškar, jinde má masopustní průvod i několik desítek účastníků. V průběhu let se také pochopitelně změnilo složení maškar. Vedle klasických maškar můžeme dnes v průvodech spatřit i masky inspirované televizními seriály a filmy, karikatury politiků a jiných známých osobností, výrobky známé z televizních reklam, ale i masky reagující na různé společenské nedostatky. Avšak v žádném větším masopustním průvodu nesmí chybět ani masky tradiční, jako jsou například: medvěd s medvěďákem, cikánky, židi, ženich s nevěstou, bába kořenářka, či zástupci různých povolání, jako policista, lékař, holič aj. V některých obcích, nebo městech, kde se zvyk udržel, v dnešní době dokonce fungují specializované půjčovny masopustních masek. Společenský vývoj také přinesl změnu pořadatelů masopustního veselí. Dřívější funkci chasy přejaly v dnešní době společenské organizace, jako jsou například dobrovolní hasiči.

Hlavnímu masopustnímu veselí v lidové tradici předcházely tzv. Tučný čtvrtek, také nazývaný tučňák. Na mnoha místech se totiž konaly zabijačky a tak se mohly podávat

⁶⁸ Solární systém sleduje v časovém vymezení oběh Země kolem Slunce.

⁶⁹ Lunární systém sleduje počítání času podle oběhu Měsíce.

pečeně a jiné tradiční zabijačkové pochutiny.

Hlavní masopustní veselí začínalo o masopustní neděli, kdy se celá obec chystala do hospody k muzice. Taneční veselí zpravidla trvalo až do časných ranních hodin. V zábavě se pak pokračovalo hned o masopustním pondělí. Často se konal mužovský bál, na kterém směli tančit jen ženatí a vdané, svobodní měli zakázán vstup. Při tomto bále se praktikovaly věrské praktiky, jako například, kdo jak vysoko při tanci vyskočí, tak vysoké bude mít v daném roce obilí, len atd. Vrcholem masopustních zábav bývalo pak úterý. V úterý se konaly masopustní obchůzky a ve městech se obvykle hrála žakovská masopustní divadelní představení. Při masopustních obchůzkách se tančilo, zpívalo a žertovalo na úkor hospodářů. Účastníci byli pohoštěni něčím dobrým a dostávali také výslužku, za kterou se večer pilo v hospodě.⁷⁰

Značným vývojem prošly poslední dny masopustních oslav.⁷¹ Na rozdíl od dřívějších dob se oslavy současného masopustu odbývají většinou v průběhu jednoho až dvou dní a to v sobotu a neděli před Popeleční středou. Průběh oslav je ve většině obcí téměř identický. Průvody maškar vyrážejí obvykle v dopoledních hodinách od místního hostince, nebo Obecního úřadu. V danou dobu dojde ke zformování průvodu, který se za zvuků hudby vydává na obchůzku vesnicí. První zastávka bývá na návsi, kde masky žádají starostu o povolení ke konání průvodu. Po svolení začne průvod obcházet jednotlivé domy v obci. U každého domu muzikanti zahrají píseň a zvou obyvatele na večerní zábavu. Na večerní zábavě se pak slaví, někde se i vyhlašují nejlepší masky průvodu. Po skončení průvodu se odchází do místního hostince na již zmiňovanou zábavu. V některých obcích se při večerní zábavě hraje scénka pohřbívání masopusta.⁷²

„V Kostelní Radouni v pondělí masopustní chodívají maškary, oblečení muži za báby, hadrníky, muzikanty, žebráky, za kozu, s košíky, aby žebrali ve staveních peníze, vejce, buchty neb koblihy, maso uzené. Za maškary oblékají se i ženské. Chodívají obyčejně po dvou, třech i ojedinele. Je zvykem, že neděle masoputní je pro svobodné. Jimž ženatí se do tancování nepletou, ačkoliv v hostinci také vysedávají. Tancují tehdy, když jim svobodní

⁷⁰ Obvykle tvořená penězi, vejci, moukou, máslem, špekem, ovocem apod.

⁷¹ jejich podoba byla dokumentována Okresním muzeem v Jindřichově Hradci v letech 1996 – 2000, Zvonařová Alexandra, Dochované lidové zvyky na Jindřichohradecku, Jindřichohradecký vlastivědný sborník, Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, Jindřichův Hradec, 2001, str. 89 - 99.

⁷² Například v jihočeské obci Břilice.

dají vytroubiti „sólo“. Pondělí patří ženatým, a tu zase svobodní nemohou se podle vůle vytancovati. Všichni novomanželé musí zaplatit ženským kořalku, jež je někdy příliš rozjaří.“⁷³

V Kostelní Radouni má masopustní obchůzka dlouhou tradici a je jednou ze zábav, které se aktivně účastní poměrně velká část obyvatel obce, což svědčí o její oblíbenosti. Na jejím organizování se podílí místní sbor dobrovolných hasičů. Mezi maskovanými účastníky průvodu můžeme najít jak mladé lidi, tak muže a ženy středního věku. V posledních letech čítaly masopustní průvody kolem čtyřiceti maskovaných účastníků. K průvody patří v Radouni tradičně harmonikář. Dříve s průvodem chodíval pan Kořínek, dnes ho svou hrou na harmoniku doprovází pan Roman Miláček. V minulých letech byla součástí průvodu také "svatba", kdy dvojice, zpravidla dva muži, jeden převlečený za nevěstu, druhý za ženicha, byli vezeni v nazdobeném voze a při večerní zábavě se hrála scénka jejich "svatby". Toto je doloženo z vyprávění pamětníků a na tento výjev narážíme i v kronice obce: *"Maškarní průvod prošel po vesnici, večer taneční zábava, v průvodu 28 masek, večer mnohem více. Je to pěkná podívaná, jak na průvod, taktéž večer. Novomanželé dostanou sólo, zaplatí nějaké pití (obvykle láhev likéru), tancuje se "sluhovská", "šátečková", tento zvyk se udržuje od nepaměti."*⁷⁴ Večerní zábavy se pak účastní většina obyvatel obce. Obchůzka se zde koná v sobotu, z důvodu večerní masopustní merendy, po které přijde ještě jeden den volna vhod. Všichni, kdo se rozhodou být účastníky průvodu, se kolem desáté hodiny dopolední sejdou v místním hostinci, aby se převlékli do masek a dle potřeby i nalíčili. Kolem poledne, když jsou všechny maskary připraveny, za zvuku muziky vyrazí průvod na obchůzku po vsi. Dle tradice průvod nevynechá žádné stavení a jeho účastníci jsou za svou návštěvu odměňováni pohoštěním. K tradičním pokrmům, rozdávaným masopustnímu průvodu jsou koblihy, obložené chlebíčky, karbanátky a samozřejmě nesmí chybět ani sklenička něčeho ostřejšího. V průvodu dříve také chodila maska "Kasa", do které občané Kostelní Radouně dávali peníze, které byly použity na večerní zábavu. Dříve bývalo zvykem mít v masopustním průvodu nazdobený vůz tažený koňmi. V minulých letech v průvodu nechyběl živý osel, který byl příkrášlen pentlemi. Letos byl průvod ozvláštněn nazdobeným valníkem v závesu

⁷³ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku, Knihtiskárna Jaroslava Svobody v Jindřichově Hradci, Jindřichův Hradec, 1941, str. 47.

⁷⁴ Kronika obce Kostelní Radouň, rok 1985, zapsal Jan Holický, str. 101.

za traktor, se kterým celý průvod navštívil všechna stavení ve vsi. Svými maskami⁷⁵ a jejich originalitou a nápaditostí ukazují zúčastnění svůj zájem na pěkném průběhu tohoto zvyku, neboť příprava takových masek zabere nemálo času. V některých maskách se také zračí velký smysl pro humor. Kolem páté hodiny odpolední jsou navštíveny již všechny domy a účastníci průvodu se vrací zpět do hostince, kde se maškary převléknou do civilního oblečení a po příchodu ostatních občanů obce začíná večerní zábava, ke které již tradičně hraje k tanci a poslechu živá hudba.

9. 2. Velikonoce

V dobách prvního křesťanství, a v pravoslavné církvi dodnes, jsou nejvýznamnějšími svátky křesťanského roku právě Velikonoce. Jsou spojené s umučením Krista, jeho smrtí na kříži a jeho následným zmrtvýchvstáním. Vrcholem je právě zmrtvýchvstání o Velké noci, odkud se odvíjí i samotné pojmenování celého cyklu, Velikonoce.⁷⁶ Proto většina obřadů, které se o Velikonocích dodržují s těmito událostmi souvisí. Slavit Velikonoce první neděli po prvním jarním úplňku stanovil roku 325 I. nicejský koncil⁷⁷. Jedná se tedy o svátky pohyblivé, přičemž neděle velikonoční může připadnout na rozmezí mezi 22. březnem a 25. dubnem. Samotným Velikonocím předchází Pašijový týden⁷⁸, jinak nazývaný Svatý týden, nebo také „Tichý týden“, to proto, že umlkají zvony⁷⁹ „odletí do

⁷⁵ K nahlédnutí ve fotografické příloze.

⁷⁶ Langhammerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklíč, Havlíčkův Brod, 2008, str. 23.

⁷⁷ Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Velikonoční pomlázka, Jindřichohradecký zpravodaj, 4, duben, 2001, příloha Novum, ročník X., bez paginace.

⁷⁸ „Pašije, Slovo pašije (lat. Passio) znamená utrpení. Pašijemi jsou nazývány zprávy evangelistů o utrpení a smrti Ježíše Krista předčítané, nebo zpívané o Svatém týdnu při mešní bohoslužbě místo evangelia. Pašije tak jsou dějinami Ježíšova utrpení a jako takové tvoří spolu se vzkříšením základní obsah křesťanské věrouky. Popisují Kristovo zatčení v Getsemane, předvedení před velekněze Annáše a Kaifáše a výslech před Sanhedrinem (Synedrinem, židovskou veleradou), předvedení před Piláta a Heroda, bičování, korunování trním a odsouzení, křížovou cestu, ukřížování, smrt a uložení do hrobu. Ježíšovo utrpení a smrt jsou vyličený ve všech čtyřech evangeliích. Ježíš v nich vystupuje jako nový velikonoční beránek, trpící služebník, o němž se píše ve Starém zákoně, jako očekávaný mesiáš, vítěz nad smrtí. V období předvelikonočního půstu jsou pašije čteny při mši na Květnou neděli a velkopáteční bohoslužbě.“ Vavřínová Valburga, Malá encyklopedie Velikonoc, Nakladatelství Libri, Praha, 2006, str. 43

⁷⁹ Namísto zvonění zvonů se „řehtá“, vyklapává“, „hrká“ atd. – Zíbrt Čeněk, Veselé chvíle v životě lidu českého, Vyšehrad, 2006, str. 236 - 240.

Říma“ a církev s věřícími se hrouží do smutku⁸⁰, který předznamenává vyvrcholení liturgického roku. Prvním dnem Pašijového týdne je neděle, nazývaná Květná, která připomíná Ježíšův vjezd do města Jeruzaléma. Dalšími významnými dny Pašijového týdne jsou Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílá sobota, které představují velikonoční trídenní, tzv. triduum.

Zeleným čtvrtkem začíná první den velikonočního tridua. Připomíná Poslední večeři Kristovu a jeho přípravu na nadcházející utrpení v zahradě Getsemanské. Křesťané děkují Bohu za jeho dva dary, za eucharistii a za svátostné kněžství.⁸¹ Dopoledne se koná biskupská ranní mše, při níž se také světit liturgický olej. Koná se večerní mše, bohoslužba má tři části a slaví se mše svatá.⁸² Dle lidové víry se o Zeleném čtvrtku se měly jíst potraviny zelené barvy, jako například špenát nebo zelí, čímž si měl člověk zajistit zdraví do příštího roku.⁸³

Velký pátek je připomínkou událostí posledního dne života Kristova. Koná se velkopáteční liturgie, která má několik částí.⁸⁴ Lidová víra připsala Velkému pátku představu, že právě v tento den se otevírá země, aby odкрыla skryté poklady uložené v podzemí.

O Bílé sobotě se neslaví mše svatá. Věřící se mají v modlitbě a postu připravit na oslavu Velké noci.

Velikonoční noc je v liturgickém kalendáři noc mezi Bílou sobotou a nedělí Zmrtvýchvstání Páně, noc, kdy vstal z mrtvých Ježíš Kristus. V katolické církvi je velikonoční vigilie samostatnou liturgií, která symbolicky připomíná a zpřítomňuje Kristovo zmrtvýchvstání.⁸⁵

⁸⁰ Vavřínová Valburga, Malá encyklopedie Velikonoc, Nakladatelství Libri, Praha, 2006, str. 44.

⁸¹ Tamtéž str. 132.

⁸² Frolcová Věra, Velikonoce v české lidové kultuře, Vyšehrad, Praha, 2001, str. 106.

⁸³ Vavřínová Valburga, Malá encyklopedie Velikonoc, Nakladatelství Libri, Praha, 2006, str. 134.

⁸⁴ „Současnou římskokatolickou velkopáteční bohoslužebnou liturgií ovlivnily Nový řád z roku 1955 a reforma misálu, k níž došlo v roce 1970.“ Vavřínová Valburga, Malá encyklopedie Velikonoc, Nakladatelství Libri, Praha, 2006, str. 138.

⁸⁵ Frolcová Věra, Velikonoce v české lidové kultuře, Vyšehrad, Praha, 2008, str. 55- 56.

Boží hod velikonoční, tedy neděle Zmrtvýchvstání, znamená konec několikátýdenního půstu. Slaví se Kristovo vzkříšení. Věřící se tak účastní dopolední bohoslužby, v tento den se samozřejmě nepracuje a rodina zasedá ke sváteční tabuli. O Božím hodu se také světily pokrmy.

S Velikonočním pondělím nejsou spjaty žádné zvláštní liturgické obřady. Jelikož se jedná o první den po zmrtvýchvstání, nese se tento den v křesťanských zemích ve znamení radosti a veselí. K velikonočnímu pondělí se však váže množství lidových zvyků a obyčejů. Asi nejznámější je chození s pomlázkou, tedy velikonoční obchůzka, při které muži "mrskají" ženy pomlázkou, aby jim zajistily "omlazení", za což jsou odměňováni výslužkou v podobě malovaných vajec, sladkostí apod.

Lidé si spojili předvelikonoční období s širokou škálou zvyků, obyčejů a pověr, které náleží nejen k výše zmíněným dnům, ale jejichž kořeny sahají do předkřesťanských dob. Tyto zvyky se vztahují především k oslavám příchodu jara. S postupem doby tato předkřesťanská vrstva splynula s vrstvou křesťanskou a vytvořila tak jeden synkretický útvar.

Pracovní dny velikonočního týdne se dle výpovědi respondentů nijak zvlášť neliší od všedních dní zbytku roku. Stěžejním dnem svátků je Velikonoční pondělí. Dny, které mu předchází, jsou věnovány hlavně návštěvám a trávení času s rodinou a přáteli a připravám právě na pondělní pomlázku. Většina domácností je nazdobena dekoracemi s velikonoční tematikou, ženy již v týdnu provádí velký úklid a pečou se tradiční mazance a velikonoční beránci. *"Tak to je jasné, že upeču něco sladkého, to musí být, když jsou Velikonoce, ať je něco na stole."*⁸⁶ Ve většině domácností se během Velikonoc podávají tradiční pokrmy z masa. Jako hlavní jídlo se často podává kuřecí, jehněčí či králičí maso. Masové pokrmy se na Velikonoce připravují především z mladého masa, jelikož přetrvává pověra, že pokud člověk o velikonočních svátcích sní maso nějakého mláděte, bude mu skrze něj poskytnuta síla, zdraví a mládí.⁸⁷ Na velikonočních stolech nesmí chybět ani velikonoční nádivka zvaná „hlavička“, do které se přidávají mladé kopřivové lístky. Dále pochopitelně všelijaké pokrmy z vajec, kterých je v každé kuchyni více než obvykle. Při přípravě na velikonoční

⁸⁶ Informátor č. 6. , Ž, 75 let

⁸⁷ Obsah této pověry se nadále traduje, avšak spíše u starší generace.

svátky nechybí tradiční zdobení vajec různými technikami. V poslední době, kdy je možné zakoupit různé dekorace a pomůcky na zdobení vajec mají své místo i klasické zdobení vařením vajec v cibulových slupkách, či zdobení voskem. Trendem poslední doby jsou pak kupované barvy gelové. Vejce se pak dále můžou dozdobovat samolepkami, či obtisky.⁸⁸

Zatímco na ženách je, aby naklidily domácnost a připravily pohoštění, muži, si připravují pomlázky. Většina z nich si pomlázku plete sama z vrbového proutí. *"No jistě, že si dělám sám pomlázku, nejsem z města ne, abych si jí kupoval někde v supermarketu."*⁸⁹ komentuje tento zvyk, s narážkou na městskou kulturu mladík z Kostelní Radouň.

*„Pro ni jdou hoši v Kostelní Radouni hned ráno k děvčatům neb do různých stavení, o nichž vědí, že hospodyně mají pro ně přichystaná bílá i malovaná vajíčka. Je to chlouba chlapců, mohou- li říct, že jich hojně dostali.“*⁹⁰

O Velikonočním pondělí se sejdou předem domluvené skupinky chlapců a mladších mužů, aby společně vyrazili na obchůzku vsí, někdy vyrazí i do sousedních obcí. Pro usnadnění a urychlení přesunů mezi staveními, si mladí chlapci někdy i vyzdobí automobil velikonočními motivy a vyrazí na koledu na čtyřech kolech. Automobil koledníkům urychluje přesun mezi staveními a umožňuje uložení výslužky. Při koledování muži odříkají krátkou koledu typu *„Hody, hody, doprovody, dejte vejce malovaný...“* a ženy jsou vyšlehány. Po tzv. omlazení jsou muži obdarováni výslužkou v podobě malovaných vajec, čokolád, pečiva a samozřejmě bývá i sklenka alkoholu. V některých domácnostech také ženy a dívky přivazují mužům za vyšlehání na pomlázky stuhy. V posledních letech se již několikrát stalo, že mladé dívky navázaly chlapcům na pomlázky své podprsenky, což se samozřejmě setkalo s velmi nadšeným přijetím od koledníků.⁹¹ Na koledu také vyrazí malé děti obou pohlaví za doprovodu tatínek. Ty se nejvíce těší z vykoledovaných sladkostí, než z barvených vajec. Pro tuto příležitost se v mateřské škole učí říkanky s velikonoční tematikou. Velikonoční obchůzka má pro všechny zúčastněné jednoznačně zábavní funkci. Zajímavostí je, že v letošním roce na Velikonoční pondělí navštívila

⁸⁸ Informátor č. 2. , Ž, 46 let.

⁸⁹ Informátor č. 10. , M, 22 let.

⁹⁰ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku., Knihotiskárna Jarolava Svobody v Jindřichově Hradci, Jindřichův Hradec, 1941, str.53.

⁹¹ Informátor - muž 28, soukromý podnikatel

Kostelní Radouň televize Prima, aby zde natočila reportáž o velikonoční obchůzce.⁹²

Za zmínku jistě stojí také tradice, která se udržuje vždy o Velikonočním pondělí odpoledne již několik desetiletí. Jedná se o hru zvanou "Špaček" . Hry se účastní hlavně muži a odehrává se u pana O. Miláčka. Hraje se dle následujících pravidel : Nejprve se utvoří dva týmy, složené z mužů přibližně ve věku 18 - 55 let. Špačka představuje dřevěný kolík položený na dvou cihlách. Ten se odpaluje dřevěnou pálkou a každý tým má tři pokusy. První určený tým odpaluje „špačka“, přičemž druhý tým se ho snaží zachytit do kbelíků. Pokud se jim to nepodaří, měří se vzdálenost dopadu „špačka“ od místa odpalu. Poražený tým musí platit vítězi rundu v hostinci, zaplatit basu pív, nebo jinou formou zaplatit za svou prohru.⁹³

Zmínky o této hře najdeme i v literatuře, pro místní je to však "jejich" hra a považují ji za svoji vlastní tradici. Špaček patří do velké rodiny her s pálkou, z nichž se postupně vyvinul například baseball, softball nebo cricket. Základem všech těchto her je, že se při nich míč nebo jiný předmět odpaluje úderem pátky, původně hole, nebo upraveného kusu dřeva. Hra má nesčetně variant a je doložena snad v každé kultuře. Pravidla hry pak nejsou pevně ustálena a její podoby se liší .⁹⁴

9. 2. 1. Sběrka kraslic v Jindřichohradeckém muzeu

Zde bych ráda lehce odbočila a zmínila unikátní sbírku Okresního muzea v Jindřichově Hradci, která obsahuje přes pět set kusů kraslic zdobených různými technikami. Kraslice tvoří svébytnou složku lidového výtvarného umění a především jsou to předměty umělecky a technicky zajímavé. Sběrka byla založena již v roce 1894 při příležitosti Národopisné výstavy konané v Jindřichově Hradci ve dnech 29. července až 8. srpna téhož roku. Tato sbírka, založená Františkem Legem⁹⁵ byla v průběhu let doplňována o exponáty z jindřichohradeckého regionu. Osobnost, která se zásadně zasadila o udržení a rozvoj této sbírky byla Anna Skálová⁹⁶, která kromě samotného sběru byla také sama tvůrkyní kraslic.

⁹² <http://play.iprima.cz/zpravy-ftv-prima/zpravy-ftv-prima-28-3-2016> [4. 5. 2016]

⁹³ Informátor muž - 22 let, student

⁹⁴ <http://www.eumusnet.com/muzeumhry/katalog/detail.php?cislo=4> [5. 5. 2016]

⁹⁵ František Lego (1847 – 1911) byl vůdčí osobností kulturního a společenského života města Jindřichova Hradce. Byl zakladatelem a pracovníkem jindřichohradeckého městského muzea.

⁹⁶ Anna Skálová (1897- 1967) byla národopisná pracovnice nadregionálního významu,

Významný přírůstek ve sbírkách kraslic zaznamenalo Jindřichohradecké muzeum v roce 1992, kdy byl uspořádán sběr v souvislosti s velikonoční výstavou pořádanou muzeem.⁹⁷ Každým rokem se však sbírka kraslic dále rozšiřuje a to díky pravidelným sběrům v oblasti jindřichohradeckého regionu.

9. 3. Pálení čarodějnic -Filipojakubská noc

„V Kostelní Radouni poslední den v měsíci dubnu večer scházejí se mladí i staří obyčejně na rozcestí za vesnicí, aby pálili čarodějnice. Po celém okolí září do tmavého večera na návrších ohně zapáleného chrastí a košťat, vyhazovaných do výše dětmi.“⁹⁸

Večer pálení čarodějnic připadá na 30. dubna. Stejně jako ve většině částí České republiky se i v Kostelní Radouni se tento zvyk udržel do současnosti, avšak obsah a funkce současného pálení čarodějnic se od minulosti liší. Probíhá totiž spíše jako přátelské setkání, při kterém mají obyvatelé vesnic i měst příležitost pohovořit se sousedy a známými. Funkce zvyku je zábavní a je příležitostí pro setkávání obyvatel obce, tedy sociálně integrační.

Od středověku byl tento den považován za čas, kdy mají nečisté síly a především čarodějnice největší moc. Tato noc je také nazývána nocí filipojakubskou, v Evropě také často označována jako noc Valpuržina. Tato noc také symbolizuje střed mezi jarní rovnodenností a letním slunovratem.⁹⁹ Oheň hraje v této tradici velmi významnou roli. Je to pochopitelně nejen důležitý živel, který má moc ničit, ale je chápán i jako zdroj tepla a světla a je mu přisuzována schopnost očišťovat od zlých sil. Proto ho také lidé při filipojakubské noci přeskakují. Proti zlým silám, které v tuto noc sílily, se lidé od pradávna bránili nejrůznějšími symboly a rituály. Například se před dveře domů dávaly trávové

specializovala se na dokumentaci blatských výšivek, kraslic, lidových textilií a pečiva.

⁹⁷ Zvonařová Alexandra, Kraslice ve sbírkách Okresního muzea v Jindřichově Hradci, Jindřichohradecký vlastivědný sborník, 2002/ 14, str. 91.

⁹⁸ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku, Knihtiskárna Jaroslava Svobody v Jindřichově Hradci, 1941, str. 56.

⁹⁹ Langhamerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklč, Havlíčkův Brod, 2008, str.44.

drny, přičemž počítání jednotlivých stébel mělo čarodějnice zaměstnat až do ranních hodin, kdy již neměla moc. Dále se pak světnice kropily svčcenou vodou, nebo se před vrata zapichovalo trní, aby se čarodějnice poranila. Můžeme se setkat i s pověrou, že pokud se bude na návsi střílet, nebo práskat biči, tento hluk všechny čarodějnice z okolí zažene.¹⁰⁰

Až do loňského roku se pálení čarodějnic konalo s dlouholetou tradicí u Starého rybníka za dozoru dobrovolných hasičů. Na toto místo bylo již delší dobu před akcí svázeno chrástí a ořezové dřevo a vystavena hranice, na jejíž vrchol byla připevněna postava z hadrů a slámy. Při pálení ohně si na své přišly hlavně děti. U ohně se opékaly špekáčky a lidé měli další příležitost pro popovídání si se svými sousedy. Letos, z důvodu nesouhlasu majitele pozemku u Starého rybníka s konáním této akce, bylo rozhodnuto postavit hranici u fotbalového hřiště. Tato akce byla připravena především pro děti a ty si jí jako každý rok náležitě užily.

9. 4. Stavění máje

S příchodem 1. května se dodnes v mnoha obcích objevují májky. Jinak tomu není ani v Kostelní Radouni. Tento zvyk navazuje na starou tradici stavění staročeských májů. Máj, májka, či někde mája je chápán jako symbol života, růstu, obrody přírody. Strom jako takový, je v české lidové kultuře chápán jako jeden z hlavních symbolů života¹⁰¹ a navíc u máje se přidává ještě zeleň, květy, zdobení stuhami, to vše jako symboly života, přírody, ochrany. Májky jsou zpravidla stavěny v předvečer prvního máje na návších a náměstích. Při výběru stromu pro máj se dbá především na jeho délku, čím delší, tím lepší, neboť sousední obce mezi sebou zápolí o nejvyšší máj. Po výběru vhodného stromu, kterým je většinou smrk, se kmen očistí od větví a kůry a nechá se pouze zelený vršek. Někde se odstraní i koruna stromu a místo ní se na konec máje připevní zelený, mladý stromek. Poté se ke koruně připevní veliký věnec z chvojí, který je zavěšen za barevné stuhy, kterými je také po obvodu okrášlen. Po ozdobení je májka postavena a bezpečně uchycena. Dříve se

¹⁰⁰ Langhammerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklíč, Havlíčkův Brod, 2008, str. 47.

¹⁰¹ Tamtéž str. 47.

po postavení májky konaly různé zábavy, jako například soutěž ve šplhání po májce¹⁰². Vítězem se při této soutěži stal ten, kdo vylezl až k věnci a přinesl stuhu.

Dalším oblíbeným zvykem bývala v minulosti stavba malých májek před domy, kde bydlela svobodná děvčata. S tím také souvisel zvyk chození s májkou na první májovou neděli, kdy chlapci vyrazili s hudbou a malou májkou v ruce ke stavením, kde dívkám stavěli májky. Tento pochod byl zakončen v hospodě, kde se všichni sešli ke společnému posezení a tanci.¹⁰³ Bylo zvykem, že se májka nechávala stát až do svatodušních svátků¹⁰⁴, kdy byla za zvuku hudby slavnostně pokácena. Poté se konala veřejná taneční zábava. V dnešní době se však stává, že májka v některých obcích stojí až do nadcházejícího roku, kdy je nahrazena májkou novou. Neodmyslitelnou součástí zvyku stavění máje je také hlídání postavené májky, neboť existuje nebezpečí podříznutí máje chlapci ze sousedních vesnic, které by znamenalo potupu pro „poškozenou“ vesnici. Novou májku si totiž již postavit nesmí. Proto jsou na hlídání májky rozdělené dozorčí služby.

„V Kostelní Radouni toho večera před prvním květnem staví se u hostince máj, vysoký smrk, zbavený větví a kůry. Jen vršek je zelený, zdobený pentlemi a pod ním, ve vodorovné poloze upevněným věncem. Pyšně zírá nad vesnicí až do oné neděle v květnu, kdy se pak poráží a vydražuje. Obřad tento končí se v hostinci tancováním při hudbě.“¹⁰⁵

V Kostelní Radouni se zvyk stavění máje pravidelně dodržuje, takže 30. května obec zdobí vysoká májka s nazdobeným věncem. V minulosti organizovali stavění máje a s tím spojenou zábavu dobrovolní hasiči. V loňském roce se organizace chopili dva mladí muži z obce. Akce měla vysokou návštěvnost, avšak bohužel došlo k vykradení místní hasičárny a na konci akce také chyběli pořadatelům v kase peníze. Z toho důvodu již v letošním roce

¹⁰² Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Stavění a kácení májky, Jindřichohradecký zpravodaj, 6/ 2001, příloha Novum, roč. X, 6/ 2001), bez paginace.

¹⁰³ Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Stavění a kácení májky, Jindřichohradecký zpravodaj, 6/ 2001, příloha Novum, roč. X, 6/ 2001), bez paginace.

¹⁰⁴ Svatodušní svátky- čtyřicet dní po Velikonocích, připadají tak na období od konce května do počátku června.

¹⁰⁵ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku., Knihotiskárna Jaroslava Svobody v Jindřichově Hradci, 1941, str. 56.

akci pořádat nechtěli. Mladá generace se však oslavy a stavění májky nechtěla vzdát, proto si několik nadšenců dalo práci a i v letošním roce májka stála. Večer se u májky sešlo několik desítek lidí, pro které organizátoři připravili grilované pochoutky a soudek piva. Jeden z organizátorů této akce se vyjádřil k letošnímu stavění máje takto : *" Pro příští rok bysme chtěli z májky udělat větší společenskou událost, než teď."*¹⁰⁶

Na tuto tradici navazuje také kácení máje, které dříve bývalo velkou událostí pro celou obec, na kterou dnes vzpomínají spíše pamětníci. V současnosti se sice májka také kácí, sejde se pár lidí z obce, posedí se u ohně, většinou se griluje maso. Ale s tímto průběhem není dnešní mladá generace úplně spokojená a doufá, že se jí podaří obnovit tradiční podobu tohoto zvyku . *"Co říkal děda, tak dřív se daleko víc dodržovali tradice jako například kácení máje...ted' nás to pokácí pár, koupíme soudek, ale neudělá se akce pro celou obec, jak tomu bylo dřív...pár lidí si napíše sms: hele kácíme máj, přijď..to se tak zavedlo před několika lety ne naší generací."*¹⁰⁷

Stavění a kácení máje zůstává příležitostí pro setkání obyvatel vesnice a společnou zábavu, i když jak bylo výše zmíněno, už zdaleka ne tak velkolepou, jak tomu bývalo v minulosti. Zmizely prvky tradiční struktury obyčejů a další zvyky se stavěním máje spojené.

9. 5. Dožínky

*„ Dožínky slaví celá ves najednou. Týden před dožínkami pletou děvčata ohromný věnec z klasů obilí všeho druhu;; do věnce vpletou i ovoce, cukrovinky a koláče. Pro dožínkový věnec, který uložen bývá v některém statku bohatším, jde chasa s muzikou. Věnec je nesen s velikou slávou do hospody;; tam pověsí se u stropu. Tančící trhají při tanci věci do věnce vpletené.“*¹⁰⁸

Dožínky, obžínky, nebo dožatá, to jsou názvy, které se v minulosti tradičně používaly jako název slavnosti konané na ukončení žní. Dožínky začínaly společnou cestou z pole,

¹⁰⁶ Informátor č. 10. , M, 22 let.

¹⁰⁷ Informátor č. 10. , M, 22 let.

¹⁰⁸ Charvat Vladimír, Z Českého jihu, Sběrka Jihočeského podání lidového, Praha, 1898, str. 102.

tedy v pravém slova smyslu průvodem. V čele tohoto průvodu šla děvčata, která nesla dožínkový věnec, za nimi kráčeli ostatní ženci a žnečky, kteří sebe i své pracovní nástroje ozdobili lučným kvítím. Po obřadním předání všech atributů dožínkové slavnosti hospodáři následovala veselice s hudbou, tancem a občerstvením. Důležitou roli tu hrál také poslední snop, tedy poslední uvázaný snop obilí, který byl oblékán do ženských šatů. Tento snop byl obřadně předán hospodáři a uchován přes celý rok jako symbol úrody. Další důležitou součástí dožínkové slavnosti byl dožínkový věnec. Tento věnec byl uvit ze všech druhů obilí, které se hospodáři na jeho polích urodilo a vpletli do něj nejrůznější luční a polní květy. Věnec v sobě měl nést magický moc, která měla uchovat dobré zrno na příští rok. Byl proto slavnostně předán hospodáři s přednesením blahopřání k šťastným žním. Věnec byl hospodářem zavěšen do některé z hospodářských budov a tam zůstal až do jara, kdy z něj bylo zrno vydraceno a přidáno k zrnu připravenému k setí, čímž se měl zajistit kontinuitu úrody.

Tato slavnost byla na českém venkově kvůli kolektivizaci zemědělství v 50. letech částečně potlačena a její podoba se proměnila pod vlivem fungování JZD. Družstva JZD pořádala posezení s hudbou a občerstvením pro své pracovníky, ale veškeré rituální a magické funkce ve slavnosti byly úplně vymazány. V Kostelní Radouni se s jakousi formou dožínkové slavnosti můžeme setkat pouze u soukromého zemědělce Oldřicha Miláčka. Jeho rodina po ukončení sklizně na svých polnostech pořádá dožínky jako rodinnou sešlost a jsou také pozváni všichni, kteří na statku pomáhali nejen o žních, ale i přes celý rok, například při sklizni sena. Slavnost má podobu společného posezení a grilování masa.¹⁰⁹

Také sdružení Zevera a. s. , které se v obci zajišťuje zemědělskou výrobu, pořádá po žních společné setkání svých pracovníků v místním pohostinství. Jedná se však o uzavřenou akci pořádanou pouze pro pracovníky společnosti.

9. 6. Pout' sv. Víta

„ Pout' v Kostelní Radouni se koná v neděli po sv. Vítě. Sjedou se z daleka kramáři, přijedou kolotoče, střelnice, houpačky, kejklíři, perníkáři, hračkáři a vyvolavači a je tu pro

¹⁰⁹ Informátor č. 11. , M, 51 let

zvědavé vesnické oči hotová pastva. Schází se mnoho lidí i z okolí. Chlapci kupují „pout“, kterou jsou povinni opláceti děvčatům za pomlázku velikonoční. Je zvykem, že toho dne přijíždějí návštěvy příbuzných i přátel z blízkého i dalekého okolí.“¹¹⁰

V Kostelní Radouni se koná pouť vždy první víkend po svatém Vítu. Začíná v sobotu odpoledne, kdy děti i dospělí využívají připravených atrakcí, jako je kolotoč, horská dráha aj. Nechybí zde samozřejmě ani stánky s občerstvením a tradičními pout'ovými sladkostmi jako je cukrová vata, nebo turecký med. Od roku 2003 je také tradicí, že vždy v sobotu, před začátkem poutě, pořádají místní obyvatelé volejbalový turnaj, takzvaný "Pout'ový volejbal". Sobotní večer pak patří tanci a zábavě, která se koná v místním hostinci. S organizací této zábavy pomáhají všechny lokální spolky a organizace. Pout'ová zábava je velmi oblíbená a také hojně navštěvovaná nejen místními obyvateli, ale přijíždějí i návštěvníci z okolních obcí. V neděli dopoledne je v kostele sv. Víta sloužena mše.

9. 7. Památka všech věrných zemřelých - Dušičky

"Dušičky věrný

nejste všechny stejný

některý ste bílý, některý ste černý"¹¹¹

Stejně jako na celém našem území, i v Kostelní Radouni lidé v podzimním období vyrazí navštívit hroby svých příbuzných, očistit a nazdoby náhrobky a zapálit svíčky. V minulosti se k tomuto období vázalo několik tradic a pověr.

Dušičky dle kalendáře připadají na datum 2. listopadu, podle katolické terminologie svátek Všem věrných zemřelých. Je to den, kdy lidé projevují úctu a vděčnost svým předkům. Podle lidové víry vystupují v předvečer Dušiček duše zemřelých předků z očiště, aby alespoň na jeden den v roce mohly si odpočinout od muk. S touto představou souvisela v

¹¹⁰ Muk Jan, Národopisné obrázky z Jindřichohradecka, II. Rok na Hradecku, Knihkárna Jaroslava Svobody v Jindřichově Hradci, 1941, str. 61.

¹¹¹ Charvat Vladimír, Z českého jihu, Sbírka jihočeského podání lidového Praha 1898, str. 124.

minulosti samozřejmě řada tradic a věrských praktik. Například do lamp se namísto oleje nalévalo máslo, aby si jím duše mohly natřít spáleniny, které v očištcí utrpěly. V tento večer také bylo zvykem, aby celá rodina pila studené mléko, které pomáhalo k ochlazení duší.¹¹²

9. 8. Advent

Termín advent pochází z latinského slova "adventus"¹¹³, tedy v překladu do češtiny "příchod". Advent chápe křesťanská liturgie jako přípravnou dobu, která předchází vánočním svátkům. V křesťanské liturgii je adventem nazývána přípravná doba, jež předchází svátkům vánočním. Začíná čtyři neděle před Vánocemi. Advent má 22 – 28 dní a první adventní neděle může připadnout na jakýkoli den mezi 27. listopadem a 3. prosincem. Křesťanské chápání času vychází z Kristova narození. Církevní rok tedy začíná v době, kdy se věřící připravují na tuto událost. Advent je proto pro věřící svátkem nejen radostného očekávání, ale i pokání a tichého rozjímání.¹¹⁴ V minulosti se také dodržoval adventní půst. Avšak v dnešní době jsou tyto hodnoty nahrazeny spíše honbou za hodnotnými dárky, nejkrásnějším vánočním stromkem a největším kaprem. Lidé se místo rozjímání stresují ve frontách v obchodech a poslední zbytky energie věnují „předvánočnímu“ úklidu. Ale přes to, že původní náplň adventního období je všemi těmito aktivitami odsunuta do pozadí, někdy dokonce i zapomenuta, zachovala se pro období čtyř předvánočních neděl řada zvyků a symbolů. Například na sv. Barbory, jejíž svátek připadá na 4. prosince, uřezávají si dívky třešňové proutky, které si doma dají do nádoby s vodou a pokud do Štědrého dne větvička vykvete, znamená to, že se v nadcházejícím roce děvče provdá. Dalšími adventními svátky jsou kromě sv. Barbory (4. prosince) také svátek sv.

¹¹² Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Památka všech zemřelých, Jindřichohradecký zpravodaj, 11/ 2001, příloha Novum, roč. X, 11/ 2001), bez paginace.

¹¹³ Vavřínová Valburga, Abeceda Vánoc, Krásná paní Žofie Kanyzové, Praha, 2010, str. 4.

¹¹⁴ Vavřínová Valburga, Malá encyklopedie Vánoc, Libri, Praha, 2001, str. 23.

Mikuláše (5. prosince), den sv. Lucie (13. prosinec) a samozřejmě Štědrý den (24. prosinec). Mezi další symboly adventního období patří celkem novodobě adventní věnec se čtyřmi svícemi symbolizujícími čtyři adventní neděle, nebo adventní kalendář, oblíbený především u dětí. Poměrně krátkou tradici na našem území má zdobení vánočního stromčku. Přestože pro většinu z nás je právě stromek hlavním symbolem vánočních svátků, tento zvyk se do Čech dostal až na počátku 19. století. Obyčejem, který se v adventním období udržel do dnešní doby je mikulášská obchůzka.

V Kostelní Radouni je vždy 4. prosince pořádána Mikulášská besídka pro děti.¹¹⁵ Akce se koná v místním pohostinském zařízení U Hrnečků a pro děti jsou připraveny různé hry a soutěže o sladké ceny. Tuto zábavu organizuje svaz žen ve spolupráci s místními rodiči. Děti se na tuto událost vždy velmi těší a odnáší si z ní hezké zážitky.

Pro adventní období je obec uklizena a u obecního úřadu je postaven vánoční stromek, který je slavnostně, za účasti občanů obce rozsvícen. Předvánoční období se pak nese ve znamení příprav na Štědrý den a po něm následující sváteční dny. V domácnostech se uklízí, hlavně ženy si dávají záležet na výzdobě interiéru, ale i zahrad a nechybí pečení vánočního cukroví. Štědrý den patří na našem území k nejvýznamnějším dnům v roce. Je chápán jako předvečer Božího Hodu a končí jím adventní období. Tím končí i půst a doba rozjímání. Podle tradice se má s první hvězdou na večerní obloze zasednout ke štědrovečerní večeři. Ta má věřícím připomínat radostnou událost narození Páně. Ke štědrovečerní večeři se také váže řada pověr, které se dodržují dodnes. Vše co se během Štědrého dne událo, mělo mít dle víry v ovlivnitelnou budoucnost magický dopad na následující rok. Štědrý den byl také nejvhodnějším dnem pro věštění budoucnosti. Po štědrovečerní večeři se obvykle chodívalo na půlnoční mši. Hlavním bodem byla tedy štědrovečerní večeře. Obsah slavnostní tabule se pochopitelně lišil dle sociální vrstvy obyvatel. Ve městech a u bohatších vrstev obyvatel se tradiční jídelníček brzy obohacoval a rozšiřoval o nákladnější pokrmy a nápoje, jakými byla například káva či jižní ovoce.¹¹⁶ U vesnického, nebo chudšího obyvatelstva bylo typické jíst polévku, nejčastěji z luštěnin, především pak z čočky a hrachu, které mají symbolizovat nárůst a zajištění bohatství. Následovala kaše, upravená na sladko, připravená z pohanky, jahel nebo jiné suroviny typické pro dané prostředí. V jindřichohradeckém regionu a v Jižních Čechách obecně byla

¹¹⁵ Dle záznamů v kronice obce minimálně od 70. let 20. století.

¹¹⁶ Langhammerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklíč, 2008, str. 112.

rozšířeným štedrovečerním pokrmem ryba. A to z důvodu existence četných rybníků na tomto území. Důkaz o tom nacházíme i ve starší literatuře. „ *Neodlučným doprovodem vánočních svátků ve městech byla vánoční ryba. Jistě však ve starém Hradci hrála roli skutečnost, že město oplývalo rybníky(...)* Naši lékaři, kteří mívají na Štědrý den službu, potvrzují, že vždycky jsou voláni k některému neopatrnému jedlíku, který se dusí kostí uvázlou v hrdle. (...) „¹¹⁷ Na štedrovečerní tabuli nechybělo ani sušené ovoce, ořechy a čerstvá jablka, ke kterým se váže zvyk rozkrajování jablka. Komu se po rozkrojení jablka objevila uprostřed hvězda, ten měl mít v příštím roce štěstí, komu se však ukázal kříž, ten měl do roka zemřít. Dalším významným pokrmem byla vánočka a nejrůznější sladké pečivo, v bohatších domácnostech cukroví.

Štědrý den tráví prakticky všichni obyvatelé Kostelní Radouň v rodinném kruhu. Nechybí pro dnešní dobu typické sledování českých pohádek v televizi, odpočinek a v odpoledních hodinách se začne pomalu chystat štedrovečerní tabule. Stejně jako ve většině českých domácností i na štedrovečerních stolech Radouni se objevuje rybí polévka následovaná smaženým kaprem, řízky a domácím bramborovým salátem. Ke stolu usedá rodina svátečně ustrojena, což značí vnímání této příležitosti jako něčeho výjimečného. Po večeři se rozdávají dárky. V kostele sv. Víta se pravidelně koná půlnoční mše, na kterou přichází velké množství lidí z obce, kteří jindy bohoslužby nenavštěvují. Následující den, který otevírá vlastní vánoční hody, je svátek Božího Hodu Vánočního. Ten se v minulosti, stejně jako dnes slaví v rodinném kruhu svátečním obědem. Na stolech se objevuje řada pokrmů a každý se může najíst do sytosti. Na sváteční tabuli nechybí pečená drůbež, především husy, kachny, nebo krůty hlavně z vlastních chovů. Boží Hod Vánoční následuje 26. prosince svátek sv. Štěpána, ke kterému se v minulosti vázalo mnoho zvyků a pověr. V dnešní době tento den slouží především k návštěvě širšího příbuzenstva, známých a přátel.

9. 9. Nový rok - Silvestr

V minulosti se oslavám nového kalendářního roku nevěnovala žádná zvláštní

¹¹⁷ Muk Jan, Vánoční zvyky na Jindřichohradecku, Život a práce Jindřichohradecka, 9/ 1959, č. 51 str. 5.

pozornost. Oslavy Nového roku, jak je známe dnes, se na našem území rozšířili až ve 20. století. Tradice oslavovat poslední večer roku, tedy Silvestr se vyznačuje bujarými oslavami ve společnosti rodiny a přátel, hojností jídla a pití a nechybí ani různé ohňostroje. V Kostelní Radouni se poslední den roku slaví identicky jako jinde v Čechách. Ženy obvykle nachystají občerstvení v podobě obložených chlebíčků, salátů, uzeninových a sýrových mís a kromě jiných alkoholických nápojů je k přípitku vychlazen sekt. Muži si většinou vezmou na starost přípravu pyrotechniky, kterou během večera odpalují, hlavní ohňostroje jsou ale připraveny až po půlnoci. Tento večer si užívají také děti, které mají výjimečně dovoleno zůstat vzhůru a čekat na příchod nového roku ve společnosti dospělých.

9. 10. Tři králové

Vánoční čas končí datem 6. ledna, tedy svátkem Tří králů. Pro křesťany je to svátek zcela výjimečný. V kostelech se v tento den koná mše, která otevírá další roční epochu. Světí se významné atributy, které mají v průběhu celého roku nejen zvykový, ale i liturgický význam. Jsou jimi voda, křída, kadidlo, svatý olej a zlato. Tedy dary, které Tři králové položili Ježíškovi k nohám jako symboly světské moci.¹¹⁸

„Na tři krále světí se v kostele voda, které lid říká „tříkrálová“. Lid dává si ještě světiti sůl, křídu, česnek aj. Vodou vysvěcuje se stavení. Svěcená sůl dává se kravám při telení, křídou píše se na dveře K M B, česneku užívá se proti psotníku.“¹¹⁹

S tím je spojena i obchůzka Tří králů po domech ve vsi. Při ní chodívali malí chlapci v převlečení za Tři krále, představující biblické krále Kašpara, Melichara a Baltazara. Koledníci se zastavili u každého domu, přednesli koledu a na rám dveří napsali svěcenou křídou K+M+B a datum obchůzky. Tradice tříkrálové obchůzky se do dnešní doby v Kostelní Radouni nedochovala, ale něterí informátoři zmiňují, že kdysi se v obci konala.

¹¹⁸ Langhammerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklíč, 2008, str. 116.

¹¹⁹ Charvat Vladimír, Z českého jihu, Sběrka Jihočeského podání lidového, Praha, 1898, str. 75.

10. Sportovní a společenské aktivity

Zatímco předešlá kapitola byla věnována zvykům a obyčejům výročního obyčejového cyklu, v této kapitole bych ráda věnovala pozornost novějšímu fenoménu společenských a sportovních aktivit v obci. Amatérské, více či méně organizované sportovní aktivity vykonávané ve volném čase se staly oblíbenou součástí kolektivní zábavy současné vesnice. Vytváří další příležitost pro setkávání obyvatel a poskytují prostor pro realizaci nových nápadů a návrhů, vycházejících z potřeb a zájmů členů lokálního společenství. Ve společenském životě v Kostelní Radouni za poslední desetiletí našlo místo hned několik, převážně sportovních akcí. Jejich organizaci se věnují místní spolky a nadšenci z řad obyvatel vesnice. Zajímavostí je, že většiny sportovních aktivit se pro jejich obash účastní muži i ženy, což nebývá v jiných obcích tak obvyklé¹²⁰. V posledních letech také roste zájem o cyklistiku, což v letošním roce vedlo k organizaci prvního ročníku velkého cyklozávodu nazvaného "Radouňské okruhy". Vedle ryze sportovních aktivit je v obci již několik let pořádána velmi oblíbená "Traktoriáda". Na tuhle podívanou se sjedou diváci nejen z okolních obcí, ale i měst. Místo ve společenském životě mají i akce pořádané pro děti, jako je dětský karneval, mikulášská besídka, či Strašidelná stezka. V loňském roce se také poprvé pořádal "Pyžamový večer" pro dospělé v restauračním zařízení U Hrnečků, který se setkal s velmi kladným ohlasem a proto se jeho organizátoři rozhodli o uspořádání akce i nadcházejících letech. Kromě tradičních organizátorů sportovních akcí má na jejich hladkém průběhu velkou zásluhu radouňský rodák a sportovní nadšenec pan Václav Lukš.

10. 1. Radouňská olympiáda a další sportovní aktivity v obci

Jak již bylo v této práci naznačeno, u obyvatel Kostelní Radouň sledujeme poměrně značný zájem o sport a amatérské sportovní aktivity. Velkou událostí tohoto rázu je Radouňská olympiáda. Ta má v obci již dvanáctiletou tradici. "Olympiáda" je pořádána od roku 2004 vždy koncem srpna na travnatém sportovním hřišti v obci a pořádá jí Tělovýchovná jednota Velká Radouň ve finanční spolupráci s obecními úřady a ostatními organizacemi z Kostelní a Okrouhlé Radouň. Oblibu této akce můžeme vysledovat i v navyšujícím se počtu jak aktivních účastníků, jejichž počet čítá až 90 sportovců, tak hlavně přihlížejících a fanoušků. Účastníci jsou rozděleni do šesti kategorií a soutěží zpravidla v

¹²⁰ Mnoho obcí poskytuje sportovní vyžití pouze omezeně, především formou fotbalových zápasů, které jsou oblíbené především u mužů.

devíti disciplínách. Těmi jsou - cyklistický závod, střelba ze vzduchovky, trojskok z místa, hod míčem na koš, hod na dálku, zadržení dechu pod vodou, šplh na laně, vis na tyči pro ženy a pro muže náročnější shyby a překážková dráha. Někdy je některá z disciplín obměněna, například v jednotlivých ročnících se objevil skok přes švihadlo na čas. Pro aktéry jsou připraveny ceny a nechybí ani medaile. Celý průběh akce je moderován a nechybí ani občerstvení pro soutěžící i diváky. Tato událost má mezi obyvateli velkou oblibu a ukazuje nám, že i mladá generace má zájem na společném trávení času v rámci lokálního společenství aktivní formou.

Další již tradiční sportovní událostí je takzvaný pouťový volejbal. Jedná se o volejbalový turnaj smíšených trojic, pořádaný v sobotu před pouťovou zábavou na svátek sv. Víta. Tohoto turnaje se účastní muži i ženy, ve vyrovnaném počtu. O oblíbenosti tohoto turnaje svědčí jeho tento rok již 14. ročník. Turnaj pořádá Tělovýchovná jednota Velká Radouň v rámci programu "Sportuj s námi"¹²¹. Turnaj začíná v dopoledních hodinách na obecním travnatém hřišti. Týmy se losují ze všech přihlášených hráčů, přičemž v každém týmu musí být alespoň jedna žena.¹²² Hraje se podle deblových pravidel na hřišti 4,5 x 9 metrů pro jednu stranu. Každý účastník zaplatí registrační poplatek¹²³ ve kterém je zahrnuto i občerstvení. Pro výherce turnaje jsou připraveny ceny. Během turnaje jsou pro jeho účastníky i přihlížející připraveny dvě doplňkové disciplíny, přetah lanem a střelba trestných hodů na basketbalový koš, nebo házenkářský rozstřel v sedmimetrových hodech.

Oblíbenou sportovní aktivitou jsou také turnaje ve stolním tenise pořádané pod záštitou TJ Velká Radouň a konané v místním pohostinství U Hrnečků. Zde jsou pro tuto příležitost připraveny ve společenském sále pingpongové stoly. Turnaje se konají většinou při příležitosti některých svátků. Například Velikonoční, Tříkrálový, nebo Prvomájový turnaj.

Celkem velké oblibě se v Kostelní Radouni těší také cyklistika. V současné době se v obci konají dvě cyklistické akce. První je "Amatérská havelská vyjíždka", která se bude letos konat již po 13. Pořádá se pravidelně na jakési uzavření cyklistické sezóny na přelomu září a října. Nejedná se o závod, ale o společné zdolání cca 50ti kilometrové trasy

¹²¹ <http://www.cuscz.cz/sportuj-s-nami/o-projektu.html> [18. 7. 2016].

¹²² Aby nedošlo k nepoměru sil v týmech.

¹²³ V letošním roce 2016 činil 50,- Kč.

se startem v Kostelní Radouni a vedoucí přes tyto obce Okrouhlá Radouň - Horní Radouň - Starý Bozděchov - Bukovka- Betlém - Mních - Drunče - Březina - Budislav - Tučapy - Dírná - Červená Lhota - Deštná - Lodhěřov - Drahýška - Dolní Radouň a zpět do Kostelní Radouně. Pro méně zdatné cyklisty nebo děti je také připravena kratší, přibližně 20 km dlouhá trasa. Po zakončení je pro všechny připraveno pohoštění a občerstvení v hospodě U Hrnečků. Druhou cyklistickou akcí je sportovní cyklistický závod, který se v letošním roce konal poprvé a byl nazván "Radouňské okruhy" . Tento závod uspořádala TJ Velká Radouň za velké finanční podpory mnoha sponzorů. Účastnili se ho nejen nadšení amatérští cyklisté, ale přilákal také závodníky z cyklistických klubů z okolí. Připraveny byly dvě kategorie, do kterých se mohli přihlásit muži i ženy starší 18ti let. Trasy pro obě dvě kategorie byly stejné, lišily se pouze délkou, delší trať se sestávala ze tří okruhů o délce 13,3 km s převýšením 248 m na jeden okruh, celkem tedy 39,9 km. Kratší trať pak obsahovala jen okruhy dva.¹²⁴ Pro závodníky, kteří se umístili na stupních vítězů, byly připraveny hmotné ceny a medaile, které byly vyrobeny speciálně pro tuto příležitost. Po ukončení závodu a vyhlášení výsledků bylo připraveno pro všechny účastníky i přihlížející fanoušky občerstvení.

Mezi sportovní aktivity by se daly zařadit i rybářské závody, kterými se v Kostelní Radouni zahajuje rybářská sezóna. Ty se konají na přelomu dubna a května na Návesním rybníku. Program závodu je doplněn o prodej smažených řízků, které připravuje svaz žen jako občerstvení pro všechny aktéry závodu, i přihlížející diváky, což se setkává s vlekým ohlasem. Na podzim je také prováděn výlov radouňských rybníků, což je další příležitostí k sousedskému setkání. Na místě výlovu jsou k prodeji nabízeny čerstvé ryby a pro zúčastněné rybáře i přichozí diváky je připraveno občerstvení.

10. 2. Traktoriáda

29. května 2010 se v Kostelní Radouni konal 1. ročník výstavy a předvádění traktorů, který byl nazván "Radouň Czech Traktor Party". Původní nápad vzešel od několika nadšenců z obce, v průběhu let se z něj však stala velká a velmi oblíbená společenská událost, na kterou se sjedou i diváci z širšího okolí. Takzvaná traktoriáda se pořádala, letos

¹²⁴ <http://www.radounske-okruhy.cz/propozice#collapseFour> [18. 7. 2016].

již sedmým rokem, stejně jako vždy, na výstavní ploše na louce u Farského rybníka. Původní myšlenka výstavy traktorů a zemědělských strojů se velmi rychle rozrostla o pořádání různých soutěžních disciplín a doprovodný zábavní program pro diváky, kterých se každoročně na tuto událost sjeden i několik stovek. O popularitě akce svědčí i článek v Jindřichohradeckém deníku s bohatou fotopřílohou.¹²⁵ Do soutěží se nadšeně přihlašují soutěžící nejen z Kostelní Radouně, ale i majitelé traktorů z přilehlých obcí. Celá akce je započata "spanilou jízdou" kdy seřazené stroje projíždí celou vesnicí a jejich řidiči zdraví diváky. Po slavnostním zahájení měří soutěžící své dovednosti v několika disciplínách. Nikdy nechybí slalom traktorů po slepu, jen s navigací spolujezdce, tažení bran slalomovou bránou, nebo velmi obtížné couvání s valníkem. V poslední jmenované disciplíně tradičně obhájí prvenství místní rodák O. Miláček. V posledních letech mezi soutěžní disciplíny přibyla také jízda na čas na vyznačené dráze v připravených překážkách. Tato soutěžní disciplína má charakter až adrenalinové zábavy a je také velmi populární u diváků. Celý program doplňují soutěže, především zábavního charakteru, do kterých se mohou zapojit všichni, bez rozdílu věku. Tento rok se kupříkladu všichni pobavili při soutěži dvojic, kdy byl vždy jeden člen týmu převážen přes lávku nad uměle vytvořenou vodní nádrž na trakaři a pro stížení situace museli dovést a nerozbít syrové vejce. Pro všechny účastníky soutěží i diváky je po celou dobu konání akce připraveno občerstvení a posezení. Tradiční pochoutkou je grilované sele, ale i jiné pochutiny. Po skončení soutěžní části dne se na místě konání zůstává až do pozdních nočních hodin a probíhá společenská zábava, při níž všichni nadšeně probírají své čerstvě nabyté zážitky z akce.

10. 3. Společenské aktivity

Kromě vyloženě sportovních aktivit a zábav konaných dle obyčejového cyklu se v Kostelní Radouni setkáváme i s dalšími zábavami organizovanými místními spolky i jednotlivci. V obci se konají dvě tradiční taneční zábavy. První je myslivecký ples, pořádaný mysliveckým sdružením Račí potok a druhým ples hasičský, který organizuje

¹²⁵ http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/mezi-traktoristy-byly-i-zeny-20130527.html
[19.7. 2016]

sbor dobrovolných hasičů. Obě taneční zábavy jsou pořádány v zimních měsících¹²⁶ v pohostinství U Hrnečků.

Další již tradiční akcí, která je pořádána pro děti, je Dětský karneval. Ten pořádá Český svaz žen každoročně v měsíci únoru. Jako většina akcí, kona se i tento karneval v místním společenském sále. Pro děti je připraveno spoustu soutěží, sladké ceny, pohoštění a nechybí ani tombola. Děti se na tento karneval vždy těší a rády na něj vzpomínají.

Pouze pro dospělé jsou v obci pořádány "Radouňské hospodské hry". O jejich organizaci se stará opět svaz žen ve spolupráci s několika dobrovolníky. Už dle názvu je jisté, že se tato událost uskutečňuje v místním pohostinství. Tradici má již od listopadu roku 2004. Pro soutěžící je připraveno vždy několik disciplín, ve kterých mohou měřit své schopnosti. Jsou to například : kostky, šipky, cvrček, zatloukání hřebíků na čas, páka, či karetní hra "Prší". Všichni účastníci se vždy dobře pobaví a po skončení soutěží společně posedí a pohovoří.

Akcí úplně novou byl pro Kostelní Radouň "Pyžamový večer", který v minulém roce v hostinci uspořádaly občanky obce Jiřina Stejskalová, Petra Šelepová a Vendula Šulerová. *"Večer se povedl, dorazilo spousta lidí v pyžamu, kteří měli zvýhodněné vstupné. Jelikož jsme museli zaplatit sál, hudbu - DJ z Dolní Radouně, tak se nic nevydělalo ani neprodělat a to byl náš cíl - hlavně neprodělat. Jsme všechny členky nynějšího svazu žen a budeme se snažit udělat i druhý ročník, ale tentokrát za svaz žen a necháme si zaplatit od obce příspěvek na sál. Výzdoba sálu byla supr. Všude navěšený spodní košilky, tanga, podprsenky. Spousta plyšáků a na podiu luxusní dvoulůžko s peřinama a obrovským plyšovým medvědem. Na tom dvoulůžku se vyvádělo nejvíce a v ranních hodinách nám tam i pár lidí usnulo"*¹²⁷

Akce byla hojně navštívená a u všech zúčastněných sklidila obrovský úspěch. Každý, kdo se večera zúčastnil, na něj do dnes velmi živě vzpomíná. Akce má tedy předpoklad na zopakování i v nadcházejících letech.

¹²⁶ Prosinec a leden.

¹²⁷ Vyjádření J. Stejskalové, jedné z pořadatelek akce.

K zajímavé akci došlo 11. června letošního roku. Byla slavnostně otevřena naučná stezka "Čertův kámen". Stezka vznikla ve spolupráci s obcí Lodhěřov a Kostelní Radouň a za podpory Nadace ČEZ, spolku Radouň - Rüeggisberg a TJ HC Velká Radouň. Čtyři a půl kilometru dlouhá naučná stezka dostala název po vrchu Čertův kámen, který obě obce spojuje. Podél stezky je hned několik naučných zastavení s informacemi z oblasti dendrologie, botaniky nebo zoologie. Ta jsou navíc doplněna o sportovní prvky pro malé i velké turisty.¹²⁸ Občané Kostelní Radouň, kteří měli o tuto událost slavnostního otevření této stezky zájem, společně vyrazili v 9.00 od Návesního rybníka. Po cestě bylo připraveno několik zastavení s programem pro děti a na vrcholku Čertova kamene došlo k zpečetění přátelství obcí Kostelní Radouň a Lodhěřov. Po zdolání vrcholu a čase stráveném se spoluobčany z Lodhěřova v družném hovoru se Radouňští vydali zpět ke vsi. Po cestě pro ně u myslivecké chalupy bylo připraveno malé občerstvení v podobě pečených špekáčků a chlazeného piva. Pro děti pak limonády a za odměnu po sportovním výšlapu i sladkosti.

¹²⁸ <http://www.krajsekelisty.cz/jihocesky-kraj/okres-jindrichuv-hradec/13453-lodherov-a-kostelni-radoun-zpecetily-pratelstvi-na-certove-kameni-obe-obce-propojila-nova-naucna-stezka-s-informacemi-doplnena-sportovnimi-prvky-pro-male-i-velke.htm> [19. 7. 2016].

11. Závěr

Za posledních několik desetiletí prošla obec Kostelní Radouň, stejně jako jiné české vesnice, řadou změn. Tyto změny, jak politické, ekonomické nebo sociální do značné míry utvářely podobu dnešního společenství a svým způsobem nutily obyvatele, aby na ně svou činností reagovali. Největší změnou pro vesnický styl života, jehož náplní byla práce v zemědělství, byla jednoznačně násilná kolektivizace zemědělství. Ta s sebou přinesla nejen nutnou změnu ve stylu života venkovského obyvatelstva, ale ovlivnila i výroční obyčejový cyklus, jelikož velké množství zvyků bylo spjato právě s činností lidí v zemědělství. V dnešní době nalezneme v obci pouze jediného pokračovatele tradičního soukromého hospodaření, jako hlavního způsobu obživy.

Pro společenský život obce, jsou výroční obyčeje, zvyky a další tradice, ve kterých se prolínají prvky dávné lidové obřadnosti s novodobými oslavami a svátky, důležitou složkou společenské zábavy a tvoří její významný stabilizační činitel. Přes změny funkčních souvislostí a významů většiny obyčejů jsou tyto důležitým prvkem pro udržení společenského kontaktu mezi obyvateli obce, někdy i sousedních obcí.

Momenty kulturního a společenského života byly v minulosti, stejně jako v současné době, důležitým organizačním, stabilizačním a socializačním činitelem. Díky těmto aktivitám se obec prezentuje nejen navenek, ale ukazuje i svou komunikativnost a soutěživost s okolím. Za nedílnou součást získaných poznatků považuji údaje o samotných organizátorech a aktérech a o jejich potřebě lidové zábavy. Pro získání těchto informací jsem upřednostnila přímý kontakt s respondenty, což mi poskytlo cenné, osobnější a obsáhlejší odpovědi, než zaslání dotazníků. Dále jsem nesčetněkrát využila příležitosti k neformálním rozhovorům, což mi umožnilo lépe proniknout i do problematiky sousedských vztahů a pomohlo mi pochopit kontext některých situací.

Velice důležitou a vlastně nenahraditelnou roli hraje pro organizování společenský zábav a aktivit práce místních spolků. Jejich členové svou prací, kterou bez výjimky provádí ve svém volném čase, dokazují zájem o společenskou interakci a hodnotný společenský život obce. Některé aktivity i přes svůj původní účel, pobavení lokálního společenství, přerostly v zábavu, kde dochází k angažování obyvatel i z jiných vesnic. Tím, že se většina zábav stala značně organizovanými, umožnila vzniknout prostoru pro kritiku od diváků. Ta však může přinést i pozitivní zpětnou vazbu a tím dopomoci k inovaci konané události. Tato zpětná vazba může být také ukazatelem pro nově vzniklé

společenské aktivity, zda vůbec mají šanci na uchycení a zařazení do společenského programu obce. Avšak celý proces organizace, průběhu, i zhodnocení těchto akcí v sobě nesou potřebu sociální komunikace a nutnost společného řešení problémů a nalézání kompromisů, což vede k upevňování vztahů mezi členy společenství a pocitu sounáležitosti.

Vedle spolků, organizací a schopných a aktivních jedinců je také pro rozvoj a udržování společné zábavy v lokálním společenství důležitým aspektem existence a funkčnost pohostinského zařízení, společenského sálu a dalších prostor, která mohou být pro účel konání různých akcí využita.

V Kostelní Radouni se také setkáváme s velmi živým zájmem o sportovní aktivity. Ty byly proto zachyceny i v této práci a dle mého názoru je můžeme řadit mezi důležité kolektivní akce. Zájem o kolektivní sportovní vyžití v obci dokazuje, vedle akcí s dlouholetou tradicí, jakou je například volejbalový turnaj, či "Radouňská olympiáda" i vznik nových sportovních akcí, jakou byl v letošním roce 2016 cyklistický závod "Radouňské okruhy", který se mohl pyšnit velmi hojnou účastí závodníků. Za pozornost jistě stojí i fakt, že těchto sportovních aktivit se účastní ženy i muži v poměrně vyrovnaném zastoupení, což u vesnických sportovních aktivit nebývá často zvykem. Ženy a dívky jsou v Kostelní Radouni aktivní nejen jako amatérské sportovkyně, ale také jako organizátorky akcí pro děti, které jsou pořádány několikrát do roka.

Zjišťujeme také velkou angažovanost mladé generace při pořádání společenských zábav různého charakteru. To je pozitivním ukazatelem toho, že mladým lidem, žijícím v Kostelní Radouni není lhostejný osud společenského života obce, ani vzájemné ztahy mezi členy společenství. Pozorujeme zde nejen vysokou aktivní účast při kolektivní zábavě, ale i zájem na udržení tradičních lidových zábav a iniciativu při vzniku zábav nových. Mladá generace vnáší do kolektivního zábavy obce nové nápady a využívá k organizaci zábav mimo jiné i moderních komunikačních prostředků, jakými jsou sociální sítě.

Jak pronesl mladý radouňský rodák "*...a na nás asi bude, tedy na těch, kteří v Radouni zůstanou, jak to tam bude vypadat...*"¹²⁹

¹²⁹ Informátor č. 10. , M , 22 let

Bibliografie

- Běhalová Štěpánka, Furbach František, Vlastivědná a historická literatura o Jindřichově Hradci, Acta Historica Novodomensia III. , Muzeum Jindřichohradecka, 2004
- Disman, Miroslav, Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele, 3. vydání, Praha, Karolinum, 2008
- Doušek Roman a kolektiv, Úvod do etnologického výzkumu, Masarykova Univerzita, Brno, 2014
- Frolec Václav, Čas života a obyčejová tradice. In Václav Frolec (Ed.), Čas života: rodinné a společenské svátky v životě člověka, 1. vydání, Blok, Brno, 1985
- Frolec Václav, Masopustní tradice, Blok, Brno, 1979
- Frolec Václav, Prostá krása, Vyšehrad, 1984
- Frolec Václav, Vánoce v české kultuře, Vyšehrad, Praha, 1989
- Frolcová Věra, Velikonoce v české lidové kultuře, Vyšehrad, Praha, 2001
- Hanslovský Richard, Dörfer an der südböhmischen Sprachgrenze - Zum Beispisel Wenkerschlag, vydáno vlastním nákladem autora, Ulm, 2001, výpisky - překlad M. Danihelová
- Hendl, Jan, Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace, 3. vydání, Praha, Portál, 2008
- Holický Ladislav, Kostel sv. Víta v Kostelní Radouni - Popis a historie, vydáno v Kostelní Radouni, 2006
- Charvat Vladimír, Z Českého jihu, Sběrka Jihočeského podání lidového, Praha, 1898
- Jílek František, Jihočeský člověk a jeho řeč, Krajské nakladatelství České Budějovice, 1961
- Kadlec Tomáš, Ne zas tak dávno, aneb živnost U Kopřivů v odrazu doby, vyprávění Aleny Sedlákové (roz. Kopřivové) - záznam vyprávění pro vzpomínkovou mozaiku pro brožuru k výroční zprávě občanského sdružení Pro Radouň za rok 2007
- Krupková, Jaroslava. Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1991

- Langhammerová Jiřina, Čtvero ročních dob v lidové tradici, Petrklíč, Havlíčkův Brod, 2008
- Langhammerová Jiřina, Lidové zvyky, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2004
- Malach Roman, Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis, Magisterská diplomová práce, str. 40, ÚEE FF MU, Ústav evropské etnologie, Filozofická fakulta, 2010
- Maurer Josef, Vánoce a nový rok v jihočeském životě prstonárodním, Ohlas od Nežárky, č. 1, ročník XIX. , Jindřichův Hradec, 4. Ledna, 1889
- Motlová Milada, Český rok od jara do zimy, Fortuna Libri, Praha, 2010
- Muk Jan, Národopisná tradice Jindřichohradecka, Rozvoj, České Budějovice, 1940, č. 21, str. 1- 2
- Murphy Robert, Úvod do kulturní a sociální antropologie. 1. vydání, Slon, Praha 1999
- Nosková Jana, Janeček Petr, Etický konex České národopisné společnosti, Česká národopisná společnost, Praha 2014
- Ohlas od Nežárky, Naše Kraslice do světa, roč. 70, č. 9, 1940, str. 5
- Pletzler Karel, Soupis historických a vlastivědných prací, Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1990
- Robek Antonín, Vařeka Josef a kol. , Jihočeská vlastivěda, Národopis, Jihočeské nakladatelství České Budějovice, 1989
- Sedláček August , Místopisný slovník historický království Českého, Nakladatelé Bursík a Kohout, Praha, 1908
- Sokol Jan, Člověk a náboženství, 1. vydání, Portál, Praha, 2003
- Soukup Lubomír, Sborníček prací členů národopisného kroužku při Jihočeském muzeu XXXIX. , Národopisné drobnosti z Jižních Čech, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 1982
- Šalanda Bohuslav, Česká vesnice Široký důl, Kolín : Nezávislé centrum pro studium politiky, ARC - Vysoká škola politických a společenských věd, 2008.
- Toufar Pavel, Český rok na vsi a ve městě, září – prosinec, Akcent, Třebíč, 2004
Toufar Pavel, Český rok na vsi a ve městě, leden - srpen, Akcent, Třebíč, 2004
- Tyllner Lubomír, Jihočeské Vánoce, Nakladatelství jihočeských tiskáren, České Budějovice, 1992
- Vavřinová Valburga, Malá encyklopedie Velikonoc, Libri, Praha, 2006

- Vavřinová Valburga, Abeceda Vánoc, Krásná paní Žofie Kanyzové, Praha 2010
- Vavřinová Valburga, Malá encyklopedie Vánoc, Libri, Praha, 2000
- Večerková Eva, Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře, Vyšehrad, Praha, 2015
- Vondrušková Alena, Jihočeské kraslice z Počátek a Jindřichohradecka, Sborník prací z Jihočeského národopisu, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 1987
- Zášková Miloslav, Lidové tradice a zvyky jako zrcadlo sociálních vztahů. Srovnání tří lokálních společenství ve východních Čechách: Velký Vřešťov – Dubenec – Hustiřany, Praha, 2010, Diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav etnologie
- Zíbrt Čeněk, Veselé chvíle v životě lidu českého, Vyšehrad, Praha, 2006
- Zvonařová Alexandra, Kraslice ve sbírkách Okresního muzea v Jindřichově Hradci, Jindřichohradecký vlastivědný sborník, 14 / 2002, Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, str. – 90 – 97
- Zvonařová Alexandra, Ať žije masopust!, Jindřichohradecký vlastivědný sborník, 14/ 2002, Muzeum v Jindřichově Hradci, str. 105 – 106
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Nový rok a Tři králové, Jindřichohradecký zpravodaj, 1/ 2001, příloha Novum, roč. X, 1/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Masopustní průvody, Jindřichohradecký zpravodaj, 2/ 2001, příloha Novum, roč. X, 2/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Vynášení smrtky, Jindřichohradecký zpravodaj, 3/ 2001, příloha Novum, roč. X, 3/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Velikonoční pomlázka, Jindřichohradecký zpravodaj, 4/ 2001, příloha Novum, roč. X, 4/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Pálení čarodějnic, Jindřichohradecký zpravodaj, 5/ 2001, příloha Novum, roč. X, 5/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Stavění a kácení májky, Jindřichohradecký zpravodaj, 6/ 2001, příloha Novum, roč. X, 6/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Svátá

Markéta a dožínky, Jindřichohradecký zpravodaj, 7/ 2001, příloha Novum, roč. X, 7/ 2001)

- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Památka všech zemřelých, Jindřichohradecký zpravodaj, 11/ 2001, příloha Novum, roč. X, 11/ 2001)
- Zvonařová Alexandra, Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku, Od sv. Mikuláše ke Štědrému dnu, Jindřichohradecký zpravodaj, 12/ 2001, příloha Novum, roč. X, 12/ 2001)

Internetové a jiné zdroje

- Kronika obce Kostelní Radouň, zápisy z let 1976 - 2014

- <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/index.html> [15. 5. 2016]
- <http://proradoun.jex.cz/menu/o-nas> [6. 7. 2016]
- <http://www.rueggisberg.ch/de/gemeinde/groesse.php?navanchor=2110009> [6. 7. 2016]
- <https://www.czso.cz/csu/czso/database-demografickych-udaju-za-obce-cr> [20. 5. 2016]
- <http://www.kostelniradoun.cz/index.php?nid=844&lid=cs&oid=4635753> [25. 4. 2016]
- <http://www.krajskelisty.cz/jihocesky-kraj/okres-jindrichuv-hradec/13453-lodherov-a-kostelni-radoun-zpecetily-pratelstvi-na-certove-kameni-obe-obce-propojila-nov-naucna-stezka-s-informacemi-doplnena-sportovnimi-prvky-pro-male-i-velke.htm> [19. 7. 2016]
- http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/mezi-traktoristy-byly-i-zeny-20130527.html [19.7. 2016]
- <http://www.radounske-okruhy.cz/propozice#collapseFour> [18. 7. 2016]
- <http://www.cuscz.cz/sportuj-s-nami/o-projektu.html> [18. 7. 2016]

- <http://www.eumusnet.com/muzeumhry/katalog/detail.php?cislo=4> [5. 5. 2016]
- <http://play.iprima.cz/zpravy-ftv-prima/zpravy-ftv-prima-28-3-2016> [4. 5. 2016]
- <http://pa-ra-ru.webnode.cz/o-sdruzeni/> [6. 7. 2016]

13. Přílohy

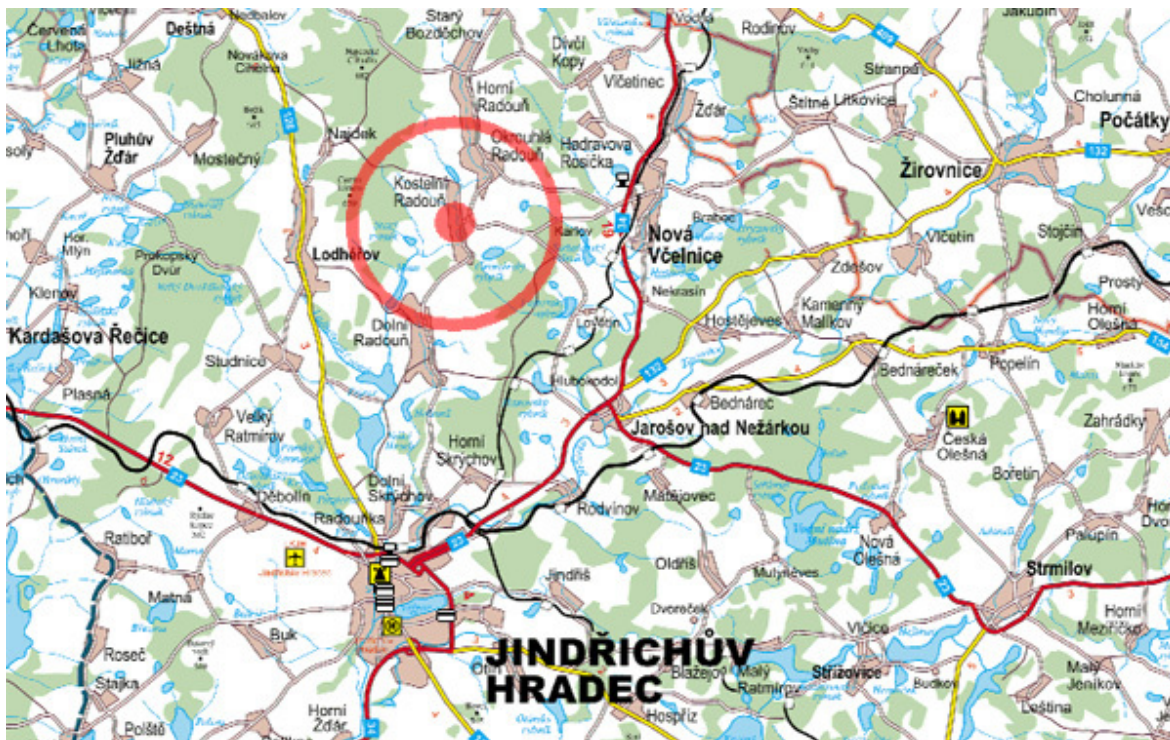
13. 1. Seznam respondentů

1. Žena, 40 let, provozovatelka kosmetického salonu
2. Žena, 43 let, práce v zemědělství
3. Žena, 33 let, realitní makléřka
4. Žena, 19 let, studentka VŠ
5. Žena, 78 let, v důchodu
6. Žena, 76 let, v důchodu
7. Žena, 55 let, práce v administrativě
8. Žena, 32 let, učitelka ZŠ
9. Žena, 49 let, zootechnička
10. Muž, 22 let, student VŠ
11. Muž, 29 let, soukromý podnikatel
12. Muž, 52 let, práce v zemědělství
13. Muž 80 let, v důchodu
14. Muž 79 let, v důchodu
15. Muž, 65 let, soukromý podnikatel
16. Muž, 25 let, IT technik

13. 2. Mapa zkoumané oblasti

1, Mapa obce Kostelní Radouň

2, Položení obce v okrese Jindřichův Hradec

13. 3. Fotografická příloha

13. 3. 1. Seznam fotografií

1. Sraz účastníků masopustního průvodu před pohostinstvím U Hrnečků
2. Masopustní masky s oslíky čekají na zahájení průvodu
3. Stavba májky
4. Mladí muži při stavbě májky
5. Koledníci při velikonoční koledě
6. Radouňské ženy při "Pyžamovém večeru" ve společenském sále pohostinství U Hrnečků
7. Ocenění účastníci Radouňské olympiády
8. Radouňská olympiáda - šplh po laně
9. Traktoriáda - závodník v terénu
10. Traktoriáda - trať před závodem
11. Členové mysliveckého sdružení Račí potok při cestě na hon

Fotografie č. 1

Fotografie č. 2

Fotografie č. 3

Fotografie č. 4

Fotografie č. 5

Fotografie č. 6

Fotografie č. 7

Fotografie č. 8

Fotografie č. 9

Fotografie č. 10

Fotografie č. 11